

PILAR 3

Trygghet for kunder og medarbeidere

SpareBank
ØSTLANDET

Innholdsfortegnelse

side

1. Innledning	3
1.1 Konsernets risikoerklæring	4
1.2 Bekrefelse fra konserndirektør risikostyring og compliance	5
1.3 Sentrale risikogrupper	6
2. Konsernets risiko- og kapitalstyring	7
2.1 Formål	7
2.2 Styrings- og kontrollstruktur	7
2.3 Sentrale roller og ansvarsområder	9
2.4 Beslutningsstrukturer	9
2.5 Rammeverk for risiko- og kapitalstyring	11
2.6 Godtgjørelsesordninger	
3. Kapital	12
3.1 Kapitaldekningsregelverket	13
3.2 Forskjeller mellom regnskaps- og kapitaldekningsmessig konsolidering	14
3.3 Regulatorisk tilpasning	14
3.4 Konsernets soliditetsmål	15
3.5 Regulatorisk kapital	
4. Kredittrisiko	19
4.1 Styring og kontroll	21
4.2 Eiendelskvalitet	22
4.3 CRM-teknikker	23
4.4 Standardmetode	24
4.5 IRB-metode	27
4.6 Porteføljeinformasjon	
5. Motpartsrisiko	28
5.1 Styring og kontroll	28
5.2 Porteføljeinformasjon	
6. Likviditetsrisiko	29
6.1 Styring og kontroll	30
6.2 Eksponering	
7. Markedsrisiko	33
7.1 Styring og kontroll	34
7.2 Porteføljeinformasjon	
8. Operasjonell risiko	37
8.1 Styring og kontroll	38
8.2 Minimumskrav til ansvarlig kapital	
9. ESG-risiko	39
9.1 Strategisk målbilde og styringsprosesser	39
9.2 Roller og ansvar	
10. Eierrisiko	40
10.1 Eksponering	40
10.2 Styring og kontroll	
11. Compliancerisiko	41
11.1 Styring og kontroll	41
11.2 Regulatoriske endringer og compliancerisiko	
12. Forretningsskikkrisiko	42
12.1 Styring og kontroll	42

1 Innledning

Pilar 3 er et myndighetsfastsatt krav til offentliggjøring av informasjon om kapital og risikoforhold. Dette dokumentet, inkludert vedlegg med standardiserte skjemaer, årsrapporten, og kvartalsrapporter med tilhørende dokumentasjon, gir en beskrivelse av risiko- og kapitalstyring i SpareBank 1 Østlandet og skal dekke krav til offentliggjøring av finansiell informasjon slik dette fremkommer i gjeldende regelverk.

Som hovedregel oppdateres dokumentet årlig, men dersom det skjer vesentlige endringer med betydning for vurderingen av konsernets finansielle stilling vil doku-

mentet oppdateres med ny informasjon. Standardiserte skjemaer i vedlegg oppdateres etter anbefalt frekvens for det enkelte skjema. Periodisk informasjon om kapitaldekning og minimumskrav til ansvarlig kapital er tilgjengelig i konsernets kvartalsrapporter. Alle tall er oppgitt i millioner kroner dersom ikke annet er angitt.

Utover den informasjonen som er tilgjengelig i dette dokumentet med vedlegg vises det til Om oss/investor på SpareBank 1 Østlandet sin hjemmeside www.sparebank1.no/nb/ostlandet

1.1 Konsernets risikoerklæring

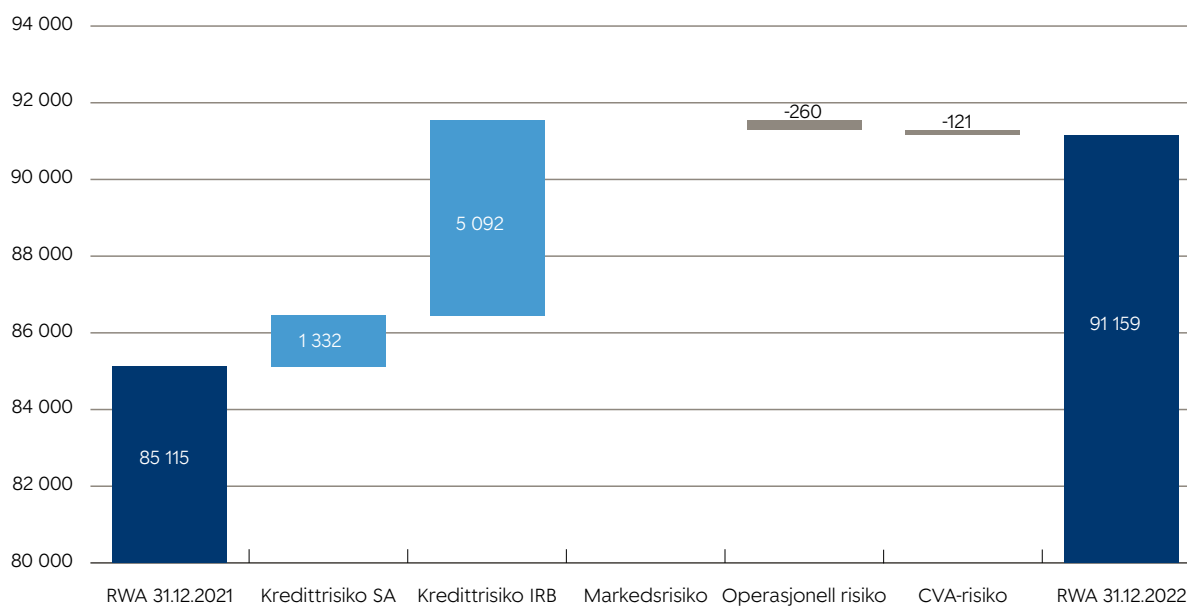
Styret i SpareBank 1 Østlandet har vedtatt at konsernet skal ha en moderat til lav risikoprofil og holdes orientert om konsernets risikoutvikling gjennom regelmessige rapporter. Det er konsernets vurdering at risikostyringsrammever-

ket er tilstrekkelig og godt tilpasset konsernets risikovilje og forretningsstrategi. Det vurderes også at nivået av risiko er i overensstemmelse med fastsatt risikoprofil.

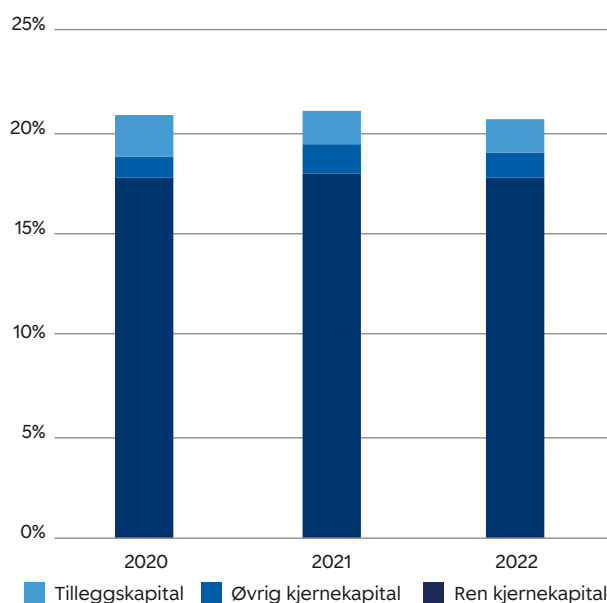
Tabell 1.1: Nøkkeltall

Nøkkeltall	
Lønnsomhet	
EK-avkastning etter skatt	12,9 %
Kapital	
Ren kjernekapitaldekning	17,7 %
Uvektet kjernekapitalandel	7,2 %
Rating	Aa3
Likviditet	
LCR	164,5 %
NSFR	125,3 %
Innskuddsdekning inkl. kredittforetak	52,4 %
Kredittrisiko	
Risikovekter i IRB-porteføljen PM	25,9 %
Risikovekter i IRB-porteføljen BM	57,6 %
Utlånsvekst i morbank	7,3 %
ESG-risiko	
Rating (Sustainalytics)	Negible risk
Grønne obligasjonsutstedelser som andel av samlet balanse	7,0 %
PM: Lån kvalifisert for det grønne obligasjonsrammeverket	14,7 %
BM: Lån kvalifisert for det grønne obligasjonsrammeverket	14,6 %

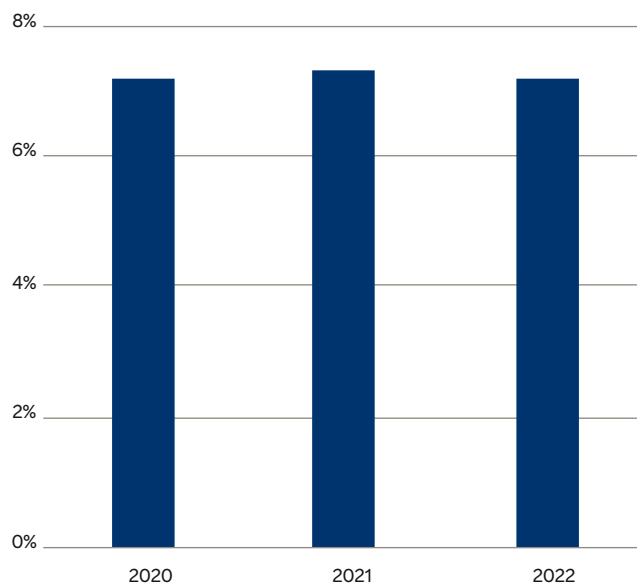
Figur 1.1: Utvikling i beregningsgrunnlaget

Figur 1.2: Kapitaldekning

Figur 1.3: Leverage ratio

Når det gjelder vesentlige konserninterne transaksjoner og transaksjoner med nærstående parter henvises det til note i årsregnskapet angående investeringer i dattersel-

skaper, tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet, samt note angående personalkostnader og ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte.

1.2 Bekreftelse fra konserndirektør risikostyring og compliance

Det bekreftes at konsernets pilar 3-dokumentasjon per 31. desember 2022 er utarbeidet i samsvar med kravene til offentliggjøring beskrevet i del åtte i Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2019/876 av 20. mai 2019 og at opplysningene gir et rettviseende bilde av konsernets kapital og risikoforhold. I henhold til interne retningslinjer eies prosessen for pilar 3-dokumentasjonen av konserndirektør for risikostyring & compliance. Dokumentasjonen gjennomgås

av konsernets compliancefunksjon og behandles i styrets risikoutvalg før godkjenning og vedtak i styret.

For vurdering av de viktigste risikoområdene knyttet til konsernets forretningsmodell og hvordan disse risikoene styres vises det til beskrivelsene av de enkelte risikoområdene i egne kapitler i nærværende dokument.

Vidar Nordheim
Konserndirektør risikostyring & compliance

1.3 Sentrale risikogrupper

Konsernet eksponeres for en rekke ulike typer risiko hvor de viktigste risikogrupperne er:

- **Systemrisiko** er risiko for at finansiell ustabilitet gir forstyrrelser i tilbudet av finansielle tjenester av et omfang som kan føre til betydelige negative virkninger på produksjon og sysselsetting.
- **Kredittrisiko** er risikoen for tap som følge av kunders eller andre motparters manglende evne og/eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.
- **Markedsrisiko** er risikoen for tap som følge av endringer i observerbare markedsкурser som renter, aksjekurser og valutakurser.
- **Likviditets- og refinansieringsrisiko** er risikoen for ikke å være i stand til å innfri forpliktelser eller ikke evne å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader.
- **Operasjonell risiko** er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.
- **Omdømmerisiko** er risikoen for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit i markedet, dvs. hos kunder, motparter, aksjemarkedet og myndigheter.
- **Eierrisiko** er risikoen for at konsernet blir påført et negativt resultat fra eierposter i strategisk eide selskap og/eller må tilføre ny egenkapital til disse selskapene.
- **Bærekraftsrisiko** (ESG-risiko) er risikoen for tap som følge av at bankens eksponeringer mot motparter påvirkes negativt av ESG-faktorer. ESG-risiko er en risikodriver for kredittrisiko, motpartsrisiko og markedsrisiko og kan deles i;
  - a) Miljørisiko (E) er risikoen for tap som følge av at bankens eksponering mot motparter påvirkes negativt av miljøfaktorer, herunder klimaendringer og/eller annen miljøforringelse.
  - b) Sosial risiko (S) er risikoen for tap som følge av at bankens eksponering mot motparter påvirkes negativt av sosiale faktorer som samfunnsforhold, arbeidstakerrettigheter, menneskerettigheter, fattigdom o.a.
  - c) Styringsrisiko (G) er risikoen for tap som følge av at bankens eksponering mot motparter påvirkes negativt av dårlig styring og kontroll hos motparten.
    - **Compliancerisiko** er risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner, bøter, økonomisk tap eller svekket omdømme som følge av manglende etterlevelse av lover, forskrifter eller myndighetsfastsatte retningslinjer.
    - **Anti-hvitvaskrisiko** er risikoen for at bankens produkter og tjenester blir misbrukt til hvitvasking eller terrorfinansiering.
    - **Forretningsskikkrisiko** er risikoen for tap av konsesjon, andre offentlige sanksjoner eller straffereaksjoner, omdømmetap eller økonomisk tap som følge av at bankens forretningsmetoder eller de ansattes jobbadferd i vesentlig grad skader kundenes interesser eller markedets integritet.
    - **Regulatorisk risiko** er risikoen for at endringer i det regulatoriske rammeverket i vesentlig grad påvirker bankens lønnsomhet, kapitalbehov eller rammevilkår for øvrig på en negativ måte.
    - **Risikoen for uforsvarlig gjeldsoppbygging** er risikoen for at konsernets soliditet reduseres uforholdsmessig som følge av høy andel fremmedfinansiering og overdreven gjeldsoppbygging.
    - **Forretningsrisiko** er risikoen knyttet til uventede inntekts- og kostnadssvingninger fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko.
    - **Pensjonsrisiko** er risikoen for tap som følge av at bankens pensjonsordning er underfinansiert i forhold til fremtidige forpliktelser, og som følge av det må oppkapitaliseres.

2 Konsernets risiko- og kapitalstyring

2.1 Formål

Risiko- og kapitalstyringen i konsernet skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og bidra til opprettholdelse av ønsket risikoprofil. Risiko- og kapitalstyringen skal videre bidra til å sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- En tydelig bedriftskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risiko- og kapitalstyring.
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen.
- Å tilstrebe god kapitalanvendelse.
- Å unngå at uventede enkelthendelser skader konsernets finansielle stilling i alvorlig grad.

Rammeverket for fastsettelse av konsernets risikoprofil skal gi en helhetlig og balansert oversikt over den risiko virksomheten er eksponert for og består av utsagn som definerer konsernets risikovilje innenfor vesentlige risikokategorier. Risikovilje defineres som ønsket risikoeksponering-/profil ut fra et inntjenings- og tapsperspektiv.

Basert på utsagnene som definerer konsernets risikovilje kvantifiseres risikoprofilen gjennom fastsettelse av måleindikatorer for konsernets risikovilje og risikoevne. Risikoevne defineres som maksimal risikoeksponering før konsernet kommer i konflikt med myndighetskrav eller tvinges til å gjennomføre uønskede tiltak, herunder uønsket endring i strategi eller forretningsmodell.

Målsatt risikoprofil skal reflekteres i øvrige deler av rammeverket for risikostyring, herunder for eksempel ved fastsettelse av fullmakter og rammer for operativ styring.

2.2 Styrings- og kontrollstruktur

Styring og kontroll omfatter alle prosesser og kontrolltiltak som er iverksatt av konsernets ledelse for å sikre en effektiv forretningsdrift og gjennomføring av konsernets strategier.

I prosessen for risikostyring er bedriftskulturen grunnmuren som de andre elementene bygger på. Bedriftskulturen omfatter ledelsesfilosofi, lederstil, styringsprinsipper og menneskene i organisasjonen med deres individuelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. God bedriftskultur er viktig da det motsatte vanskelig kan kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak.

Det er etablert et tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som er tydelig kommunisert i hele organisasjonen. Retningslinjene gir informasjon om de forventninger som stilles til den enkelte ansatte når det gjelder integritet, etisk adferd og kompetanse.

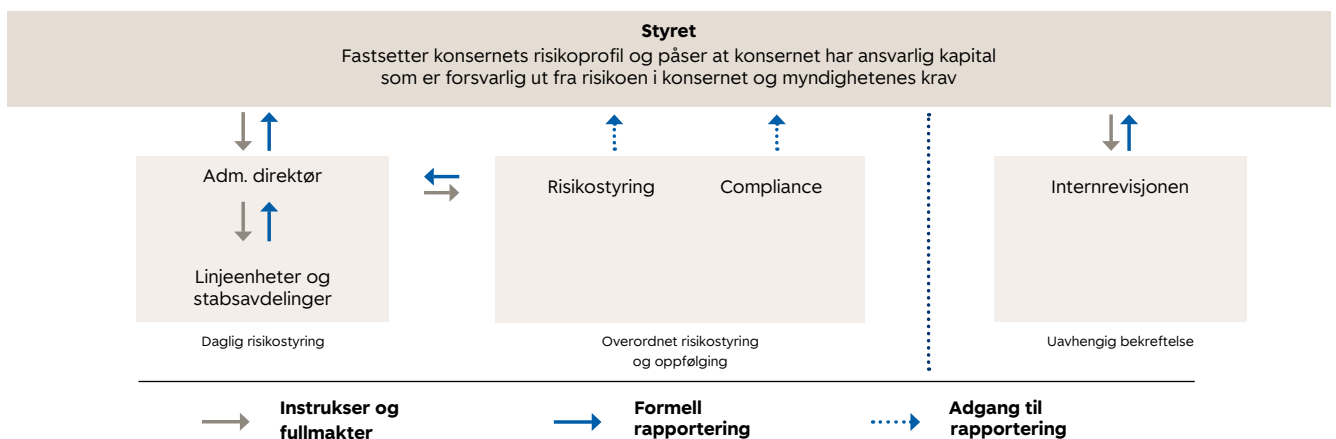
Ved rekruttering av nye medarbeidere er faglig og personlig egnethet i forhold til den stillingen som skal besettes en forutsetning.

Alle konsernets forretningsområder og stabsfunksjoner er representert i konsernledelsen. For alle nøkkelområder i konsernet skal det være etablert tydelige ansvarsforhold.

2.3 Sentrale roller og ansvarsområder

Konsernet legger vekt på en kontroll- og styringsstruktur som fremmer målrettet og uavhengig styring og kontroll. Ansvar for styring av risiko er derfor delt mellom ulike roller i henhold til figuren nedenfor.

Figur 2.1: Roller og ansvar i risikostyringsprosessen

Styret har ansvaret for å påse at konsernet har en ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra strategisk mål bilde, vedtatt risikoprofil og myndighetspålagte krav. Styret fastsetter de overordnede målsettingene relatert til risikoprofil og avkastning. Styret fastlegger videre overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risiko- og kapitalstyringen i konsernet, samt etiske retningslinjer som skal bidra til høy etisk standard. Videre skal styret påse at ledelsen sørger for en hensiktsmessig og effektiv risikostyringsprosess i samsvar med lover, forskrifter, vedtekter og prinsipper beskrevet i dette dokument, samt fastsette beredskaps- og kontinuitetsplaner for å sikre at driften kan videreføres og tap begrenses ved vesentlige uforutsette hendelser.

Styrets arbeid er nedfelt i en årsplan som oppdateres årlig. Dette sikrer at styret har tilstrekkelig tid til og fokus på sentrale oppgaver.

Styret har egne utvalg for risikostyring, revisjon og godtgjørelse. Risikoutvalget er et forberedende organ for styret i saker som vedrører konsernets risikostyring og internkontroll, mens revisjonsutvalget forbereder saker som

vedrører finansiell informasjon og internkontroll knyttet til denne. Utvalgene består av de samme tre medlemmene utgått av styret, men utvalgene har ikke samme leder. Godtgjøringsutvalget har et rådgivningsansvar overfor styret ved fastsettelse og oppfølging av policy for godtgjørelse gjeldende for alle ansatte og skal tilsvarende bistå styret i dets arbeid med ansettelsesvilkår for konsernsjef, samt når det gjelder hovedprinsipper og strategi for kompensasjon av det øverste ledersjikt i konsernet. Godtgjøringsutvalget består av tre styremedlemmer hvorav én er ansattrepresentant. Risikoutvalget, revisjonsutvalget og godtgjøringsutvalget har avholdt henholdsvis 6, 5 og 3 møter i rapporteringsperioden.

Når det gjelder informasjon angående valg av styremedlemmer og styrets sammensetning vises det til konsernets prinsipper for eierstyring og selskapsledelse som er tilgjengelig på konsernets nettsider. Tabellen nedenfor viser antall styreverv det enkelte styremedlem har i andre organisasjoner.

Tabell 2.1: Styreverv i andre organisasjoner

Navn	Rolle i SpareBank 1 Østlandet	Antall styreverv i annen organisasjon
Siri Jarandsen Strømmevold (f 1961)	Styrets leder	2
Nina Cecilie Strøm Swensson (f 1972)	Nestleder	0
Alexander Sandberg Lund (f 1969)	Styremedlem	4
Idun Kristine Fridtun (f 1963)	Styremedlem	1
Jørn-Henning Eggum (f 1972)	Styremedlem	4
Tore-Anstein Dobloug (f 1962)	Styremedlem	1
Sjur Smedstad (f 1966)	Styremedlem	2
Catherine Norland (f 1972)	Styremedlem	2
Magnar Nybakk (f 1957)	Varamedlem	2
Gudrun Sanaker Lohne (f 1974)	Varamedlem	5
Roger Heimli (f 1968)	Varamedlem	1
Vibeke Hanvold Larsen (f 1977)	Varamedlem	1
Mari Stenersen (f 1972)	Varamedlem	3

Konsernsjef har ansvaret for den overordnede risikostyringen. Det betyr at konsernsjef er ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringssystemer i konsernet og at risikoeksponeringen overvåkes. Konsernsjef er videre ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Forretningsdivisjoner og stabsenheter har ansvaret for risikostyringen innenfor sitt ansvarsområde. Det innebærer at lederne skal sørge for at det etableres og gjennomføres forsvarlig risikostyring og sørge for at denne utføres i samsvar med styringsdokumenter, fullmakter, rutiner og instruksjer.

Avdeling for risikostyring og compliance er organisert uavhengig av linje- og stabsenheter og rapporterer direkte til konsernsjef. I tillegg har avdelingen adgang til å rapportere direkte til styret. Avdelingen er ansvarlig for

uavhengig oppfølging og rapportering av risikobildet og følger opp at konsernet etterlever gjeldende lover og forskrifter. Avdelingen er todelt og består av avdeling for risikostyring og avdeling for compliance. Avdeling for risikostyring har ansvaret for rammeverket for risikostyring, inkludert risikomodeller og risikostyringssystemer, mens avdeling for compliance har ansvaret for rammeverket for compliance og forretnings-skikkrisiko. Leder av compliance har adgang til å rapportere direkte til styret og konsernsjef, selv om avdelingen er samorganisert med risikostyring.

I datterselskapene skal det være utpekt en person/personer som skal ivareta risikostyring- og complianceansvaret i det respektive selskap.

Internrevisjonen er styrets redskap for å påse at risikostyringen er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt.

2.4 Beslutningsstrukturer

Følgende utvalg er etablert innenfor risikostyringsområdet for å bistå konsernsjef med beslutningsgrunnlag og oppfølging:

- Risiko- og balansestyringskomiteen.
- Kredittutvalg.

Risiko- og balansestyringskomiteen er et rådgivende organ for konsernsjef og er bredt sammensatt med sentrale ledere fra avdeling for risikostyring og compliance, økonomi- og finansavdelingen og forretningsområdene. Risiko- og balansestyringskomiteen ledes av konsernsjef.

Overordnet skal risiko- og balansestyringskomiteen vurdere konsekvensen av ulike scenariers effekt på lønnsomhet, soliditet, finansiering og likviditet, som grunnlag for strategiske diskusjoner om vekstmål for innskudd og utlån, utbyttestrategier med videre. Risiko- og balansestyringskomiteen skal videre:

- Følge opp konsernets risikoprofil og kapitaldeknings-situasjon og foreslå korrigerende tiltak ved behov.
- Behandle og anbefale endringer i risikobaserte styringsdokumenter.
- Behandle og anbefale endringer i eier- og kapitalstyringsrammeverk, kapitalmål og kapitalplan.
- Behandle vesentlige forhold av betydning for konsernets balansestyring.
- Validere risikostyringsystemene.
- Vurdere og anbefale nye risikomodeller.

Kredittutvalget er et rådgivende organ for konsernsjef ved kredittbeslutninger under konsernsjefs fullmakter og skal:

- Vurdere lånesøknadene i henhold til gjeldende styringsdokumenter, bevilgningsreglement og kredittbehandlingsrutiner.
- Avdekke risiko i den enkelte søknad, inkludert en selv-

stendig vurdering av kreditt risiko.

2.5 Rammeverk for risiko- og kapitalstyring

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring skal rammeverket baseres på de elementer som reflekterer måten styret og ledelsen styrer konsernet på:

- Strategisk målbilde og ønsket risikoprofil.
- Organisering og bedriftskultur.
- Risikoidentifikasjon.
- Risikoanalyse.
- Stresstester.
- Risikostrategier.
- Kapitalstyring, inkludert avkastnings- og soliditetsmåling.
- Rapportering.
- Oppfølging og overvåkning.
- Compliance.
- Beredskapsplaner.
- Gjenopprettingsplan.

Sammenhengen mellom de enkelte elementene kan oppsummeres som i figuren nedenfor.

Figur 2.2: Rammeverk for risiko- og kapitalstyring

2.5.1 Strategisk målilde og ønsket risikoprofil

Risiko- og kapitalstyringen skal ta utgangspunkt i konsernets strategiske målsetninger uttrykt i forretningsstrategien og ønsket risikoprofil slik denne er fastsatt i konsernets overordnede risikostrategi og -policy.

2.5.1.1 Risikoidentifikasjon

For å kunne realisere det strategiske målbildet og ønsket risikoprofil skal styret og ledelsen kjenne risikobildet. Risikoidentifikasjonsprosessen skal være framoverskuende og være en integrert del av strategiprosessen. Prosessen skal dekke alle vesentlige risikoer konsernet står overfor og skal gjennomføres minimum én gang per år eller oftere når særlige forhold tilsier det.

2.5.1.2 Risikoanalyse

Risikoanalysen skal danne grunnlag for hvordan konsernet forstår og styrer risikoene. Det betyr blant annet at:

- Vesentlige risikoer i størst mulig grad skal kvantifiseres hvor metoder og modeller for kvantifisering er basert på anerkjente metoder for måling av risiko.
- Det skal foretas en vurdering og dokumentasjon av de kontrolltiltak som er etablert og om disse tiltakene er forsvarlig ivaretatt.
- Det for vesentlige risikoer skal det utarbeides en risikoprofil som i størst mulig grad skal kvantifiseres.

2.5.1.3 Stresstester

Stresstester er viktige verktøy for å vise hvordan negative hendelser påvirker resultat, balanse, kapitaldekning og likviditet. Stresstester skal inngå som et viktig element i konsernets framskrivning av finansiell utvikling, herunder også framskrivninger knyttet til et alvorlig, men ikke usannsynlig økonomisk tilbakeslag. Stresstester skal gjennomføres minimum årlig, og benyttes i kapitalvurderingsprosessen og ved vedlikehold av konsernets gjenopprettingsplan.

2.5.1.4 Risikostrategier

Konsernets overordnede risikostrategi og -policy gir en beskrivelse av konsernets vedtatte risikoprofil og policy for arbeidet med risiko- og kapitalstyring. Dokumentet består av en strategidel som beskriver ønsket risikoprofil, samt en policydel som angir hvordan risikostyringen skal gjennomføres. Styringsdokumentet har en rekke underliggende risikobaserte styringsdokumenter innenfor alle vesentlige risikokategorier.

Dokumentet skal gjennomgås minimum årlig og oppdateres ved behov. Basert på gjennomgåelsen skal dokumentet fremlegges for styret til beslutning.

Styringsdokumentet er gjeldende for konsernet, men må behandles og vedtas av det enkelte selskapsstyre. Ved implementering i bankens datterselskaper skal rammeverket implementeres i størst mulig grad, dog hensyntatt det enkelte datterselskaps størrelse og risikobilde. Dette kan gjøres ved at det etableres eget dokument for risikostyring basert på prinsippene i overordnet risikostrategi- og policy på en slik måte at alle formelle lov- og forskriftskrav til virksomhetene oppfylles.

Formålet med dokumentet er videre å definere konsernets rammeverk for styring og kontroll. Dokumentet gir føringer for konsernets overordnede holdninger til og prinsipper

for risiko- og kapitalstyring, og skal sikre at det etableres og vedlikeholdes effektive og hensiktsmessige risiko- og kapitalstyringsprosesser.

Rammeverket skal tilfredsstillende eksterne krav og forventninger til god risiko- og kapitalstyring. Dette omfatter blant annet:

- Lover og forskrifter.
- Finanstilsynets retningslinjer.
- Helhetlig risikostyring – et integrert rammeverk (COSO-rammeverket).
- Norsk anbefaling om "Eierstyring og selskapsledelse".
- Guidelines on Internal Governance (EBA GL 2021/05)

De underliggende risikostrategiene og -policyene er styrets instrumenter for fastsettelse av ønsket risikoprofil innenfor ulike risikoområder og skal sikre at risikoene styres i tråd med denne. De ulike styringsdokumentene skal gjenspeile overordnede mål og strategier gitt gjennom overordnet risikostrategi og konsernets forretningsstrategi, og skal stå i forhold til konsernets risikoevne og -vilje. De underliggende risikostrategiene og -policyene fastsettes av styret og revideres ved behov, minimum årlig.

Videre fungerer konsernets etiske retningslinjer som en rettesnor for virksomheten ved å definere hvilke etiske krav som stilles internt og hvordan konsernet skal forholde seg til andre interessenter.

Konsernets strategi for samfunnsansvar og bærekraft beskriver på sin side konsernets muligheter og utfordringer rundt samfunnsengasjement og bærekraft, samt hvordan disse spørsmålene håndteres.

2.5.1.5 Kapitalstyring

Konsernet skal ha en kapitalstyring som bidrar til:

- Effektiv kapitalanskaffelse og -anvendelse i forhold til det strategiske målbildet og den vedtatte forretningsstrategien.
- Tilfredsstillende egenkapitalavkastning.
- Tilfredsstillende ren kjernekapitaldekning ut fra ønsket risikoprofil og myndighetsfastsatte krav.
- Konkurransedyktige vilkår, og langsiktig god tilgang på innlån i kapitalmarkedene.
- Utnyttelse av vekstmuligheter i det til enhver tid definerte markedsområde.

På grunnlag av det strategiske målbildet og resultatet av kapitalvurderingsprosessen skal det årlig utarbeides en kapitalplan. Det skal som et minimum benyttes to ulike framskrivninger av konsernets finansielle utvikling for de neste tre årene. Framskrivningene skal ta hensyn til forventet utvikling i perioden, samt en situasjon med alvorlige, men ikke usannsynlig økonomiske tilbakeslag.

Med grunnlag i framskrivningene skal styret og ledelsen foreta en samlet vurdering av om kapitalnivået er tilstrekkelig og tilpasset konsernets risikoprofil og strategiske målilde.

Konsernets målsettinger om ren kjerne- og total kapitaldekning skal sikre tilstrekkelig kapital til å oppfylle myndighetspålagte kapitalkrav og ivareta vernet av konsernets kreditorer.

2.5.1.6 Rapportering

Risikorapporteringen har som formål å sikre at alle organisasjonsnivåer har tilgang på tilstrekkelig og pålitelig risikorapportering. Dette skal sikre oversikt over aktuell risikoeksponering og eventuelle svakheter i risikostyringsprosessen. Rapporteringen skal danne grunnlaget for den videre oppfølging og overvåking av risikoeksponeringen og risikostyringsprosessen i konsernet.

2.5.1.7 Oppfølging og overvåking

Den løpende risikoeksponering skal overvåkes. Alle ledere er ansvarlige for den daglige risikostyringen innenfor eget ansvarsområde og derigjennom kapitalbruken innenfor eget ansvarsområde, og skal påse at risikoeksponeringen er innenfor besluttede rammer.

Den overordnede risikoeksponering og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til styret og ledelsen. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av avdeling for risikostyring og compliance. Formålet med oppfølgingen er videre å vurdere hvor effektiv prosessen for risikostyring er over tid, og sikre at nødvendige tiltak eller endringer blir gjennomført.

Konsernet har etablert indikatorer med grenseverdier for oppfølging og overvåking. På denne måten sikres tidsriktige vurderinger av behov for eskalering ved negativ utvikling i én eller flere indikatorer.

2.5.1.8 Compliance

Det skal finnes prosesser som sikrer etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter, slik at konsernet ikke påføres sanksjoner eller annet økonomisk tap som følge av brudd på disse. Dette skal skje gjennom:

- Et tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som er tydelig kommunisert og forstått i organisasjonen.
- Retningslinjer og rutiner for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover og forskrifter.
- Retningslinjer og rutiner for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lovene/forskriftene.

2.5.1.9 Beredskapsplaner

Konsernets kjernevirksomhet er å ta risiko. Dette vil over tid kunne påføre bankene større uventede tap, på tross av gode risikostyringssystemer og -prosesser. En slik situasjon vil kunne medføre alvorlig press på kapitaldekning, likviditet og drift. Konsernet skal derfor ha beredskapsplaner på nevnte områder.

2.5.1.10 Gjenopprettingsplan

I tillegg til ordinære beredskapsplaner har konsernet etablert en egen gjenopprettingsplan som angir konkrete og gjennomførbare tiltak for håndtering av finansielle krisesituasjoner. Gjenopprettingsplanen skal ikke forutsi finansielle kriser, men identifisere og vurdere konsernets muligheter for å gjenopprette finansiell styrke og levedyktighet i situasjoner der konsernet er satt under et hardt finansielt press.

2.6 Godtgjørelsesordninger

Konsernets policy for godtgjøring vedtas av styret etter forutgående behandling i godtgjøringsutvalget. Tilsvarende rapporteres praktisering av godtgjøringsordningen årlig til styret etter forutgående behandling i godtgjøringsutvalget. Konsernets godtgjøringsordning skal bidra til å understøtte og videreutvikle organisasjonens prestasjonskultur. Måling og fokus på prestasjoner og salg må imidlertid balanseres i forhold til prinsippene om risikostyring, interessekonflikter og kundenes interesser. Gode prestasjoner kjennetegnes ved prioritering og gjennomføring av strategiske aktiviteter, oppnåelse av resultater som gir forretningsmessig verdi, god læringskultur, godt samarbeid og verdiskaping på tvers av konsernet.

Godtgjøringsmodellen i SpareBank 1 Østlandet er for alle ansatte basert på at fastlønn er den sentrale og vesentligste komponenten. Dette gjelder også ledende ansatte og ansatte med risikofunksjoner. Dette er gjort slik for at det ikke skal motivere til uønsket risikotaking. Det er ikke etablert noen form for særskilte kompensasjonsordninger for ledende ansatte m.v. Variabel lønn i form av engangstillegg kan anvendes overfor medarbeidere som over tid har blitt påført en ekstraordinær stor arbeidsbelastning, som for eksempel som følge av ledelse av eller deltakelse i større og omfattende prosjekter, eller annen form for merarbeid. Engangstillegg i henhold til ovennevnte kan som hovedregel ikke gis til ledende ansatte, ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering og ansatte med kontrolloppgaver. Dersom det allikevel skal gis engangstillegg til ledende ansatte, ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering og ansatte med kontrolloppgaver skal dette praktiseres i henhold til reglene i Finansforetaksforskriften og rundskriv 2/2020 fra Finanstilsynet, og vedtas av styret i det enkelte tilfelle. Som følge av engangstilleggenes innretning, omfang og faktiske tildeling blir bestemmelser om tilbakeholdelse, tildeling i form av egenkapitalinstrumenter, med videre i praksis ikke relevante. Godtgjøringsordningen inneholder dog formelt sett bestemmelser som gir adgang til tilbakeholdelse eller kreve tilbakebetaling av tildelt variabel godtgjørelse dersom det likevel skulle bli relevant.

For ytterligere beskrivelser henvises det til rapport om godtgjørelse til ledende personer som er publisert på bankens nettsider, samt vedlegg med standardiserte skjema, hovedgruppe 17 som omhandler godtgjørelsesordninger.

3 Kapital

3.1 Kapitaldekningsregelverket

Kapitaldekningsregelverket bygger på en standard for kapitaldekningsberegninger hvor formålet er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom følgende virkemidler:

- Risikosensitivt kapitalkrav.
- Regulatoriske krav til risikostyring og kontroll.
- Tilsynsmessig oppfølging.
- Informasjon til markedet.

Regelverket skal sørge for at det blir økt samsvar mellom hvordan myndighetene setter krav til kapitaldekning i foretakene og den metodikken foretakene selv benytter for å beregne og vurdere sitt eget kapitalbehov. Regelverket baseres på følgende tre pilarer:

- **Pilar 1:** Minimumskrav til ansvarlig kapital.
- **Pilar 2:** Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging.
- **Pilar 3:** Offentliggjøring av informasjon.

3.1.1 Pilar 1 – minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 1 omhandler minstekravet til ansvarlig kapital for kredittrisiko, operasjonell risiko og markedsrisiko hvor minstekravet til kapitaldekning er fastsatt til 8 prosent. I tillegg kommer et samlet bufferkrav på 9 prosent per utgangen av året. SpareBank 1 Østlandet er ikke utpekt som nasjonal systemviktig bank.

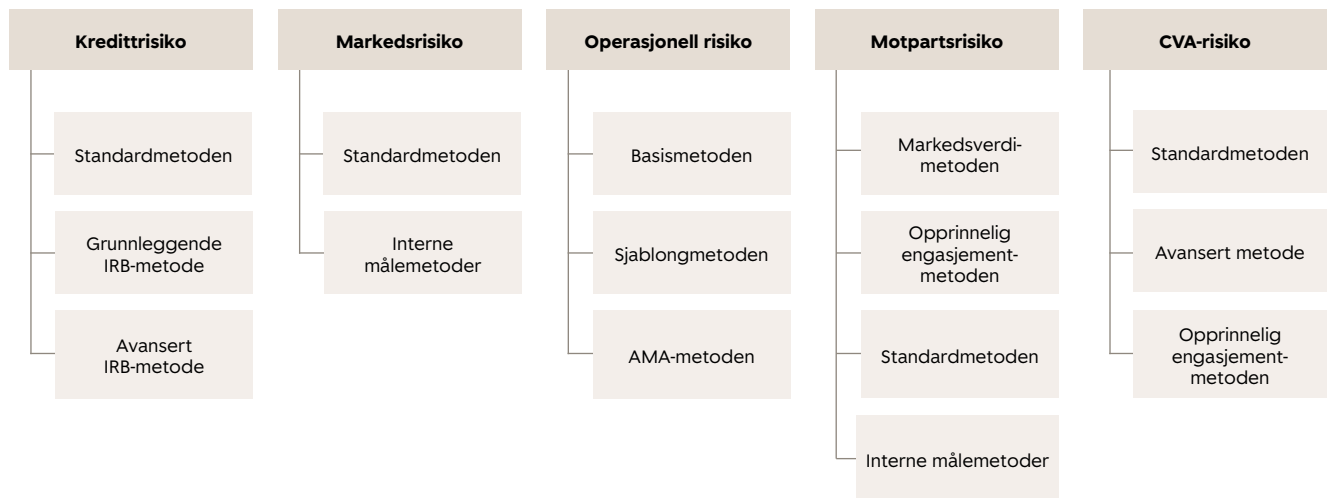
Kapitaldekningen fastsettes som forholdet mellom bankens samlede ansvarlige kapital og risikovektede eierdeler.

Figur 3.1: Kapitaldekningsbrøken

$$\frac{\text{Ren kjernekapital + hybridkapital + tilleggskapital}}{\text{Kredittrisiko + markedsrisiko + operasjonell risiko + motpartsrisiko + CVA-risiko}} \geq \text{Minimumskrav + bufferkrav}$$

Kapitaldekningsregelverket inneholder ulike metoder for å beregne kapitalkravet. De ulike metodene fremgår av figuren nedenfor.

Figur 3.2: Metoder for beregning av kapitalkrav

For foretak som har tillatelse til å benytte interne målemetoder, heretter kalt IRB-metoder hvor IRB er en forkortelse for Internal Rating Based Approach, vil det lovbestemte minimumskravet til kapital for kredittrisiko være basert på foretakets egne risikomodeller. Bruk av IRB-metoder gjør

minimumskravet til kapital mer risikosensitivt og medfører derfor at kapitalkravet, i større grad enn under bruk av standardmetoden som er basert på sjablonger, vil variere med risikoen i underliggende porteføljer.

3.1.2 Pilar 2 – vurdering av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Pilar 2 stiller krav til foretakenes kapitalvurderingsprosess, heretter kalt ICAAP-prosess hvor ICAAP er en forkortelse for Internal Capital Adequacy Assessment Process. Formålet med prosessen er å gjennomføre en strukturert og dokumentert prosess for vurdering av konsernets risikoprofil for å sikre at konsernet har tilstrekkelig kapital til å dekke risikoen forbundet med virksomheten. I tillegg skal foretakene ha en strategi for å opprettholde tilstrekkelig kapitalnivå.

Konsernet har beregnet et pilar 2-tillegg i en prosess som omfatter morbanken, datterselskaper og eierposter i tilknyttede selskaper/felleskontrollerte virksomheter. Prosessen baseres på en vurdering av eksponering og kvaliteten i styring og kontroll, hvor kapitalbehovet i all hovedsak er basert på den metodikk som fremkommer av Finanstilsynets rundskriv som beskriver praksis for vurdering av risiko og kapitalbehov.

Finanstilsynet skal overvåke og evaluere konsernets risikoeksponering og risikostyring, den interne vurderingen av kapitalbehov og tilhørende strategi, samt konsernets evne til å sikre overholdelse av myndighetenes kapitalkrav. Denne prosessen kalles SREP-prosessen hvor SREP er en forkortelse for Supervisory Review and Evaluation Process. Gjennom sin SREP-prosess har Finanstilsynet fastsatt

at SpareBank 1 Østlandet skal ha et pilar 2-krav utover minstekrav og bufferkrav som utgjør 1,8 prosent av det konsoliderte beregningsgrunnlaget for pilar 1, samt at pilar 2-kravet i sin helhet skal dekkes av ren kjernekapital. Ved neste SREP-prosess forventer konsernet imidlertid at kapital som benyttes for å oppfylle pilar 2-kravet skal bestå av minimum 56,25 prosent ren kjernekapital og 75 prosent kjernekapital, som tilsvarer kravet til sammensetning av kapital i pilar 1. Hensikten med pilar 2-kravet er å fange opp kapitalbehov knyttet til risikoer som ikke eller kun delvis dekkes av kapitalkravene under pilar 1. I samme prosess har Finanstilsynet vurdert at SpareBank 1 Østlandet bør ha en margin i form av ren kjernekapital over det samlede kravet til ren kjernekapitaldekning, kjernekapitaldekning og kapitaldekning på minimum 1,0 prosent av risikovektet beregningsgrunnlag.

3.1.3 Pilar 3 – Offentliggjøring av informasjon

Formålet med pilar 3 er å bidra til økt markedsdisiplin og å gjøre det lettere å sammenligne foretakene. Foretakene skal offentliggjøre opplysninger som gir markedsaktørene mulighet til å vurdere foretakenes risikoprofil, kapitalisering, samt styring og kontroll av risiko. Informasjonen skal gis på en forståelig måte som gjør det mulig å sammenligne ulike foretak. Informasjonen skal i all hovedsak offentliggjøres minst årlig samtidig med årsregnskapet, men foretakene skal vurdere om deler av informasjonen skal offentliggjøres hyppigere.

3.2 Forskjeller mellom regnskaps- og kapitaldekningsmessig konsolidering

3.2.1 Konsolidering for kapitaldekningsformål

Konsolidering av kapitaldekningen følger reglene i finansforetakslovens kapittel 18 om «Virksomhet i finanskonsern, konsolidering mv.» som videre baserer seg på EUs kapitalkravsforordning. De vesentligste forskjellene fra ordinær konsolidering etter regnskapsmessige prinsipper er den utvidete konsolideringsforpliktelsen som krever konsolidering av finansforetak hvor deltakerinteressen er over 20 prosent, samt konsolidering av selskaper som inngår i en samarbeidende gruppe.

Skjemaet 3.1 i vedlegget med standardiserte skjemaer sammenstiller bankens balanse fastsatt etter regnskapsprinsipper, samt balansen fastsatt etter reglene i kapitalkravsforordningen.

3.2.2 Samarbeidende gruppe

Konsernet inngår også som en del av en samarbeidende gruppe etter finansforetakslovens kapittel 17 del III «Samarbeid utenfor konsernforhold». Felleseide finansforetak som SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS, BN Bank ASA og SpareBank 1 Kreditt AS blir dermed konsolidert forholdsmessig for kapitaldekningsformål. Inkludering av disse selskaperens balanse utgjør det vesentligste av forskjellen mellom balansen i henhold til regnskapet og for kapitaldekningen.

Skjemaet 3.3 i vedlegget med standardiserte skjemaer gir en oversikt over selskaper i konsernet og behandling etter IFRS konsolidering og kapitaldekningsmessig konsolidering.

3.2.3 Øvrige forskjeller

Kapitalkravsforordningen åpner for bruk av netting og sikkerhetsstillelser slik at eksponeringer innenfor motpartsrisikorammeverket vises med nettoverdi. Dette fører til avvik knyttet til bankens derivat- samt repotransaksjoner sammenlignet med regnskapsbalansen hvor tilsvarende poster postene vises brutto. Dette samt en mindre justering knyttet til verdsettelse skaper en differanse mellom balansen i fastsatt på regnskapsprinsipper og balansen basert på kapitalkravsforordningen.

Skjemaet 3.2 i vedlegget med standardiserte skjemaer viser en nærmere nedbrytning av bankens balanse fordelt på aktuelle rammeverk og forskjeller mellom regnskapsbalansen og eksponeringene som inngår i kapitaldekningen, mens skjemaet 3.3 viser en oppstilling over bankens behandling av konsernselskaper i henhold til IFRS og kapitaldekningen.

3.3 Regulatorisk tilpasning

Konsernet legger vekt på at alle selskap i konsernet til enhver tid har tilfredsstillende kapitalisering. Konsernets styrende organer har ikke lagt restriksjoner på styrets mulighet til å overføre kapital mellom morbanken og datterselskapene ut over det som følger av loven. Det er heller ingen vedtektsbestemmelser som setter slike restriksjoner.

3.3.1 Aktuelle rammeverk for beregning av risikovektet balanse

Banken benytter rammeverk for kredittrisiko i henhold til Capital Requirements Regulation Part III, Title II for den vesentligste delen av balansen. Ved fastsettelse av enga-

sjementsbeløp for motpartsrisikoberegninger benytter banken full SA-CCR. Konsernet benytter sjablongmetoden for å fastsette kapitalkravet knyttet til operasjonell risiko.

Banken har ikke handelsportefølje etter regelverket og har valutaeksponeringer under terskelnivået for beregning av tilhørende kapitalkrav og benytter følgelig ikke rammeverk for markedsrisiko.

En samlet oversikt over metodene konsernet benytter for beregning av kapitalkravet fremgår av figuren nedenfor.

Figur 3.3: Metoder for beregning av kapitalkrav i konsernet

Område	SpareBank 1 Østlandet (morbank)	SpareBank 1 Finans Østlandet
Kredittrisiko		
- Stater	Standardmetoden	Standardmetoden
- Institusjoner	Standardmetoden	Standardmetoden
- Foretak	Avansert IRB-metode	Standardmetoden
- Massemarked	Avansert IRB-metode	Standardmetoden
- Egenkapitalposisjoner	Standardmetoden	Ikke aktuell
Markedsrisiko	Ikke aktuell	Ikke aktuell
Operasjonell risiko	Sjablongmetoden	Sjablongmetoden
Motpartsrisiko	Standardmetoden	Ikke aktuell
CVA-risiko	Standardmetoden	Ikke aktuell

Skjemaene 3.1 og 3.2 i vedlegget med standardiserte skjemaer sammenstiller regnskaps- og kapitaldekningsmessige størrelser.

3.3.2 Sikkerhetsstilte eiendeler

Bankens sikkerhetsstilte eiendeler skjer i hovedsak gjennom fire typer transaksjoner:

- Deponering av verdipapirer i Norges Bank for låneopp-tak.
- Motregning og kontantsikkerheter i forbindelse med derivatkontrakter.
- Gjensalgsvtaler.
- Pantsettelse av utlån i forbindelse med utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF).

Det meste av bankens sikkerhetstilte eiendeler skjer

via SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS som utsteder OMF. Obligasjonene utstedes med sikkerhet i en masse av eiendeler, henholdsvis utlån med pant i boligeiendom og utlån med pant i næringseiendom. Disse selskapene konsolideres forholdsmessig i konsernet som utarbeides i forbindelse med kapitaldekningsberegningene, men konsolideres inn etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet etter IFRS.

Sikkerhetsstilte eiendeler, samt mottatte sikkerheter i forhold til sum eiendeler og mottatte sikkerheter (asset encumbrance ratio) er 28 prosent for det regulatoriske konsernet. For morbanken er tilsvarende forholdstall noe i overkant av 1 prosent. For mer informasjon om OMF-utsteder vises det til kredittforetakenes finansielle rapporter.

Se for øvrig vedlegg med standardiserte skjema, hovedgruppe 18 som omhandler sikkerhetsstilte eiendeler.

3.4 Konsernets soliditetsmål

Konsernets overordnede strategiske mål skal underbygge en moderat til lav risikoprofil hvor konsernet skal være blant Norges største, mest solide og lønnsomme regionale finanskonsern. Konsernets soliditet uttrykkes gjennom den regulatoriske kapitaldekningen. Ved fastsettelse av kapitalnivået skal det tas hensyn til følgende forhold:

- Myndighetskrav til kapitaldekning.
- Behovet for handlefrihet.
- Ambisjonsnivået i det strategiske målbildet.

- Forretningsmessige rammebetingelser.
- Ønsket risikoprofil.

Konsernet hadde følgende kapitalmål per utgangen av året:

- Ren kjernekapitaldekning lik myndighetskrav + 100 bps.
- Kjernekapitaldekning minst lik myndighetskrav + 100 bps.
- Totalkapitaldekning minst lik myndighetskrav + 100 bps.
- Leverage ratio minst lik myndighetskrav + 100 bps.

3.5 Regulatorisk kapital

Ved utgangen av året er konsernet underlagt et krav om ren kjernekapital, inkludert kombinerte bufferkrav, på 13,5 prosent under pilar 1. I tillegg kommer kapitalkravet under pilar 2, som tidligere nevnt fastsatt til 1,8 prosent. Kravene til øvrig kjernekapital og tilleggs kapital utgjør henholdsvis 1,5 og 2 prosent, slik at konsernet, per utgangen av året, er underlagt et krav til ansvarlig kapital under pilar 1 og pilar

2 på 18,8 prosent. Se for øvrig skjema 1.1 og 1.2 i vedlegg med standardiserte skjema som henholdsvis omhandler konsernets beregningsgrunnlag og utvalgte nøkkel tall, samt hovedgruppene 4 og 21 som henholdsvis omhandler ansvarlig kapital og krav til ansvarlig kapital og konvertibel gjeld.

3.5.1 Regulatorisk kapitaldekning

Tabellen nedenfor viser konsernets kapitaldekningsberegning per utgangen av året.

Tabell 3.1: Kapitaldekningsberegning

Morbank			Konsern	
31.12.2021	31.12.2022		31.12.2022	31.12.2021
17 330	18 316	Sum balanseført egenkapital	19 925	18 706
Kjernekapital				
-996	-1 125	Del av positivt årsresultat som ikke kan medregnes i ren kjernekapital	-1 125	-996
-1 000	-1 000	Hybridkapital	-1 000	-1 000
-	-	Minoritetsinteresser som ikke kan medregnes i ren kjernekapital	-132	-75
11	1	Urealisert verdiendring som følge av redusert/økt verdi av gjeld	1	11
-66	-62	Goodwill og andre immaterielle eiendeler	-402	-441
-235	-408	Positiv verdi av justert forventet tap etter IRB-metoden	-526	-345
-	-	Fradrag for vesentlige investeringer i ren kjernekapital i finansiell sektor	-302	-354
-33	-36	Verdi justeringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse (AVA)	-46	-39
-170	-239	Øvrige justeringer i ren kjernekapital*	-231	-139
14 841	15 447	Sum ren kjernekapital	16 162	15 328
Annen kjernekapital				
1 000	1 000	Hybridkapital	1 000	1 000
-31	-30	Fradrag for vesentlig investeringer i annen kjernekapital	-30	-31
-	-	Hybridkapital utstedt av innkonsoliderte selskaper som kan medregnes i annen godkjent kjernekapital	213	178
969	970	Sum annen kjernekapital	1 183	1 147
Tilleggs kapital utover kjernekapital				
1 300	1 300	Ansvarlig lånekapital	1 300	1 300
-124	-119	Fradrag for vesentlig investeringer i tilleggs kapital	-119	-124
-	-	Ansvarlig lånekapital utstedt av innkonsoliderte selskaper som kan medregnes i tilleggs kapital	328	281
1 176	1 181	Sum tilleggs kapital	1 508	1 457
16 986	17 598	Netto ansvarlig kapital	18 854	17 933
5 775	5 178	Engasjement med foretak SMB	5 189	5 806
16 990	18 712	Engasjement med spesialiserte foretak	19 437	17 699
752	2 218	Engasjement med øvrige foretak	2 294	800
1 279	1 332	Engasjement med massemarked SMB	1 683	1 567
18 572	19 708	Engasjement med massemarked personer	31 772	29 450
576	614	Engasjement med øvrig massemarked	641	602
43 943	47 762	Kreditrisiko etter IRB-metode	61 016	55 924

Tabell fortsetter til høyre >>

KAPITAL

=> fortsettelse tabell 3.1:

15 973	16 002	Kreditrisiko etter standardmetode	21 864	20 398
458	361	Motpartsrisiko (inkludert CVA)	1 634	1 890
		Markedsrisiko		
5 316	5 374	Operasjonell risiko	6 645	6 904
65 690	69 498	Totalt beregningsgrunnlag	91 159	85 115
5 255	5 560	Kapitalkrav (8,0 %)	7 293	6 809
-	-	Pilar 2 (1,8 %)	1 641	1 532
		Bufferkrav		
1 642	1 737	Bevaringsbuffer (2,5%)	2 279	2 128
657	1 390	Motsyklisk kapitalbuffer (1,5 %)	1 823	851
2 956	3 127	Systemrisikobuffer	4 102	3 830
4,5 %	4,5 %	Systemrisikobuffersats	4,5 %	4,5 %
5 255	6 255	Sum bufferkrav	8 204	6 809
12,5 %	13,5 %	Krav til ren kjernekapital	15,3 %	14,3 %
6 630	6 065	Tilgjengelig ren kjernekapital utover krav	2 215	3 157
		Kapitaldekning		
22,6 %	22,2 %	Ren kjernekapitaldekning	17,7 %	18,0 %
24,1 %	23,6 %	Kjernekapitaldekning	19,0 %	19,4 %
25,9 %	25,3 %	Kapitaldekning	20,7 %	21,1 %
9,9 %	9,7 %	Uvektet kjernekapitalandel	7,2 %	7,3 %

* Posten øvrige justeringer i ren kjernekapital inkluderer tidligere års avsatt utbytte samt vedtaksfastsatte fradraget for eierskapet i Vipps i det felles allianseide selskapet SpareBank 1 Betaling AS. Fradraget for eierskapet i SpareBank 1 Betaling AS ble tidligere inkludert i posten for vesentlige investeringer i finansiell sektor, men er nå flyttet til øvrige justeringer i ren kjernekapital for inneværende periode samt tidligere perioder.

Tabellen nedenfor viser konsernets minimumskrav til ansvarlig kapital (8 prosent) per utgangen av året.

Tabell 3.2: Minimumskrav til ansvarlig kapital

Engasjementskategorier IRB-metode	SpareBank 1 Østlandet (morbank)	SpareBank 1 Finans Østlandet	SpareBank 1 Boligkreditt AS	SpareBank 1 Nærings- kreditt AS	SpareBank 1 Kredittkort AS	BN Bank ASA	SpareBank 1 Østlandet (konsern)
Foretak - SMB	414	-	4	-	-	-	415
Foretak - Spesialiserte	1 497	-	-	-	-	581	1 555
Foretak - Øvrige	177	-	-	-	-	61	184
Massemarked med pantessikkerhet i eiendom - SMB	107	-	120	-	-	11	135
Massemarked med pantessikkerhet i eiendom - ikke SMB	1 577	-	3 996	-	-	701	2 542
Massemarked - Øvrige SMB	5	-	-	-	-	-	5
Massemarked - Øvrige ikke SMB	44	-	9	-	-	1	46
Egenkapitalposisjoner IRB	-	-	-	-	-	2	-
Sum kapitalkrav kreditrisiko IRB-metode	3 821	-	4 129	-	-	1 357	4 881

Tabell fortsetter på neste side =>

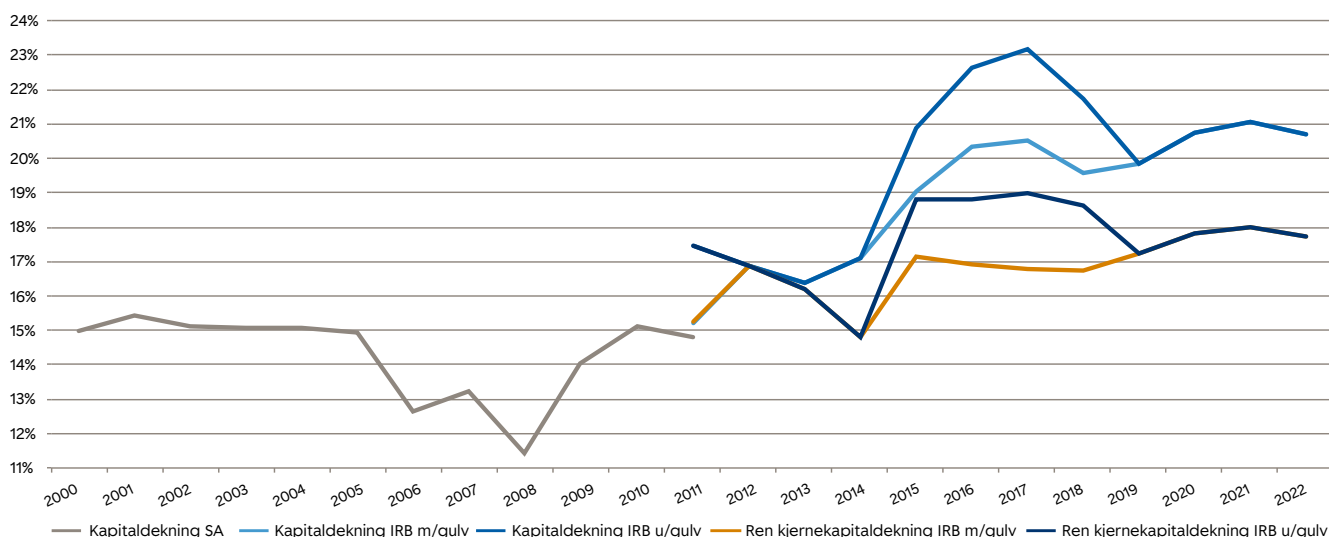

>> fortsettelse tabell 2.2:

Engasjementskategorier standardmetoden inkludert motpartsrisiko	SpareBank 1 Østlandet (morbank)	SpareBank 1 Finans Østlandet	SpareBank 1 Boligkreditt AS	SpareBank 1 Næringskreditt AS	SpareBank 1 Kredittkort AS	BN Bank ASA	SpareBank 1 Østlandet (konsern)
Stater og sentralbanker	7	-	-	-	-	-	7
Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	65	3	27	-	-	32	77
Offentlige foretak	-	-	-	-	-	-	-
Multilaterale utviklingsbanker	-	-	-	-	-	-	-
Internasjonale organisasjoner	-	-	-	-	-	-	-
Institusjoner	181	-	184	5	9	29	78
Foretak	125	190	-	379	-	145	381
Massemarkedsengasjementer	9	422	-	3	417	8	513
Engasjementer med pantsikkerhet i eiendom	22	-	-	228	-	127	71
Forfalte engasjementer	2	22	-	-	16	-	26
Høyrisiko-engasjementer	-	-	-	-	-	-	-
Obligasjoner med fortrinnsrett	98	-	181	11	-	34	143
Fordring på institusjoner og foretak med kortsiktig rating	-	-	-	-	-	-	-
Andeler i verdipapirfond	2	-	-	-	-	-	2
Egenkapitalposisjoner	730	-	-	-	-	-	393
Øvrige engasjementer	55	29	16	-	6	6	113
Sum engasjementskategorier standardmetoden inkludert motpartsrisiko	1 296	665	408	627	449	382	1 804
Operasjonell risiko	430	47	14	13	68	150	532
CVA	13	-	256	19	-	30	76
Tillegg for risikovektgult (i henhold til artikkel 458)	-	-	153	-	-	-	-
Totalt kapitalkrav	5 560	712	4 960	659	516	1 919	7 293

Figuren nedenfor viser utviklingen i konsernets kapitaldekning.

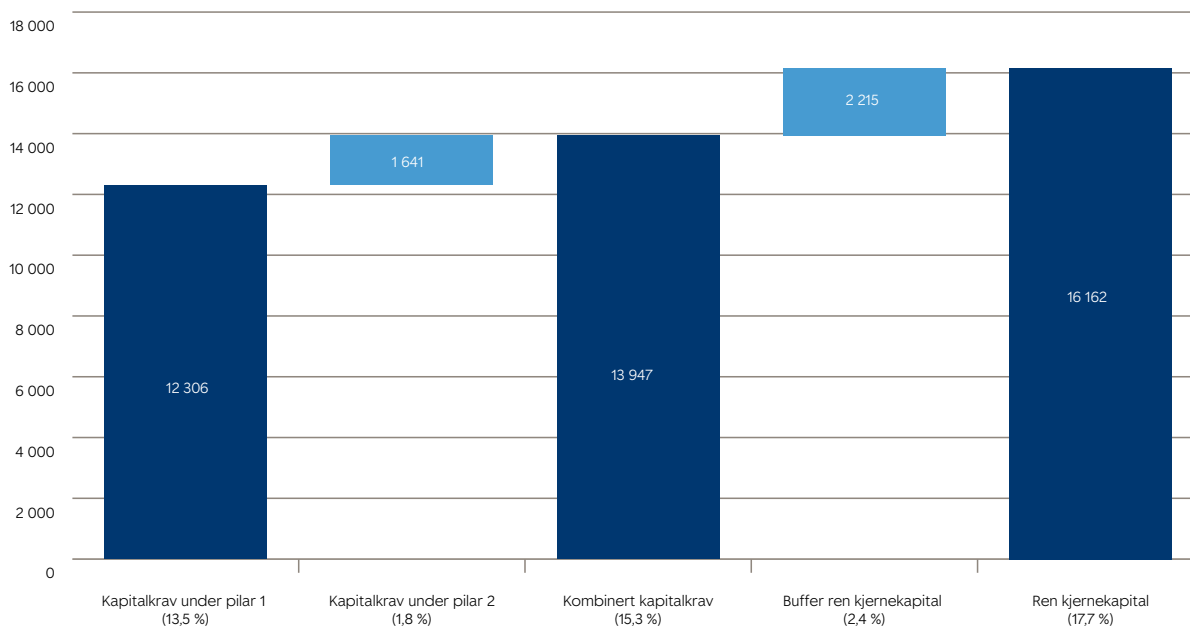
Figur 3.4: Utvikling i kapitaldekning

3.5.2 Regulatorisk ren kjernekapitaldekning – pilar 1 og pilar 2

Figuren nedenfor gir en grafisk fremstilling av konsernets kapital situasjon med fokus på ren kjernekapital per utgangen av året.

Figur 3.5: Ren kjernekapitaldekning

3.5.3 Uvektet kjernekapitalandel

Bankens uvektede kjernekapital har holdt seg stabil i perioden. Bankens utlånsvekst har i stor grad blitt avspist med en tilsvarende økning i kapitalen. Overgangen til nytt rammeverk for motpartsrisiko (standardmetode SA-CCR) førte til svak økning i eksponeringsmålet og dermed en mindre reduksjon i banken uvektede kjernekapitalandel. Konsernet har over tid hatt en uvektet kjernekapital vesentlig over minimumkravet og styrer risikoen for overdrevet gjeldsoppbygging gjennom fastsettelse og oppfølging av måltall og rammer for utvektet kjernekapitaldekning i henhold til konsernets overordnede risikostrategi- og policy. Se forøvrig vedlegg med standardiserte skjema, hovedgruppe 6 som omhandler uvektet kjernekapitalandel.

4 Kredittrisiko

Kredittrisiko er risikoen for tap som følge av kunders eller andre motparters manglende evne og/eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser. Banken påføres kredittrisiko hovedsakelig gjennom utlån til person- og bedriftsmarkeds kunder, men også gjennom andre eiendeler som banken holder kapital for. I sistnevnte gruppe faller

garantier, ubenyttede trekkrettigheter, rentebærende verdipapirer, egenkapitalposisjoner og interbankplasse- ringer. Kredittrisiko omfatter også konsentrasjoner som oppstår som følge av store eksponeringer mot enkelt- kunder, enkelt næringer, geografiske områder og vekst.

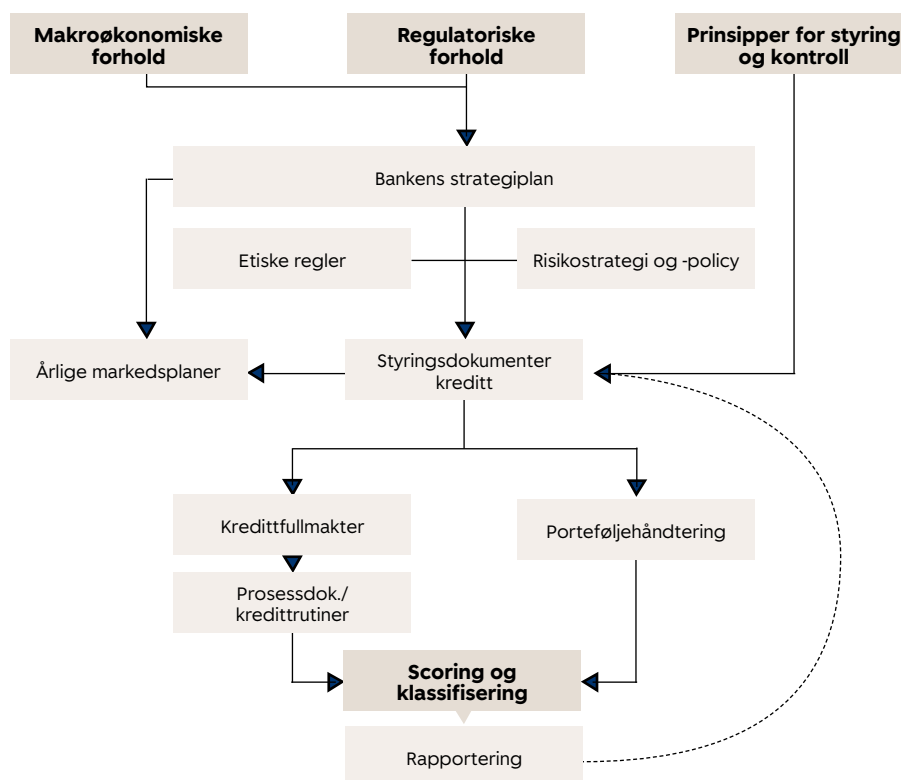
4.1 Styring og kontroll

Styring av kredittrisikoen i konsernet skal gjennomføres i tråd med krav og anbefalinger i:

- Finansforetaksloven.
- CRR-/CRD IV-forskriften.
- Finanstilsynets metodikk for risikobaserte tilsyn.
- Sentrale anbefalinger fra EBA.

Konsernet skal ha en kvalitet i kredittåndverket og i -porteføljen som bidrar til lave kredittap over tid. Figuren nedenfor viser strategier og prosedyrer som ligger til grunn for konsernets styring og kontroll av kredittrisiko i porteføljene.

Figur 4.1: Rammeverk for styring av kredittrisiko

4.1.1 Styringsdokument for kredittrisiko

Styringsdokument for kredittrisiko gir en beskrivelse av både kredittstrategi og -policy for PM og BM. Dokumentet fastsettes av styret og revideres ved behov, minimum årlig. Formålet med strategidelen er å fastsette prinsipper for bankens kredittgivning og hvordan kredittrisiko i banken

skal styres. Formålet med kredittpolicydelen er å styre praksis for kredittområdet i PM og BM. Videre skal policyen bidra til å sikre at banken opptrer ensartet og i tråd med eksterne rammebetingelser, herunder lover og regler, og internt fastsatt risiko- og kvalitetsnivå.

4.1.2 Årlige markeds- og aktivitetsplaner

De årlige markeds- og aktivitetsplanene beskriver hvilke aktiviteter som skal gjennomføres det enkelte år. Disse skal bidra til at de markeds-, inntjenings- og risikomessige målsettinger i henhold til bankens strategiplan og risikostراتيجier nås.

4.1.3 Bevilgningsreglement/kredittfullmakter

Styret delegerer kredittfullmakt til konsernsjef og fastsetter bankens bevilgningsreglement. Kredittfullmaktene er personlige og skal gjenspeile den enkeltes kompetanse. Kredittfullmaktene differensieres etter volum og risiko. Bevilgningsreglementet revideres ved behov, minimum årlig.

4.1.4 Prosessdokumentasjon/kredittrutiner

Dokumentasjonen regulerer ulike forhold knyttet til den løpende kredittgivning og engasjementsoppfølging, herunder rutiner for oppfølging av misligholdte engasjementer, vurdering av nedskrivningsbehov, med videre. Dokumentasjonen utarbeides av kredittsjefene i samråd med forretningsdivisjonene. Dokumentene revideres løpende.

4.1.5 Risikoprising

Konsernet etterstreber riktig prising av kreditt risiko og har etablert prismodeller og kundelønnsomhetsmodeller basert på risikoklassifiseringssystemet.

4.1.6 Validering

Valideringsprosessen har til hensikt å etterprøve kreditt risikomodellene og konsernets IRB-system for å sikre at så vel modeller som etterlevelse og anvendelse av IRB-systemet har god kvalitet over tid. Prosessen og utarbeidelse av nødvendig rapportering gjennomføres av avdeling for risikostyring. Valideringsrapport behandles i risiko- og balansestyringskomiteen hvor konsernsjef deltar. Styret behandler valideringsrapporten og treffer beslutninger knyttet til relevante forhold som adresseres i rapporten.

4.1.7 Stresstesting

Det gjennomføres periodiske stresstester av kredittporteføljen hvor utviklingen i kredittporteføljene stresses som følge av store, men ikke usannsynlige, negative endringer i rammebetingelser. Resultatet av slike analyser har til hensikt å si noe om i hvilken grad porteføljen eller deler av porteføljen tåler en unormal og kraftig svekkelse av forutsetningene, og således hvordan dette påvirker bankens risikobilde og soliditet.

4.1.8 Oppfølging av kreditt risiko/risikorapportering

Risikoeksponeringen innenfor kredittområdet følges opp ved hjelp av et porteføljestyringssystem. Det vektlegges å følge opp risikofordelt portefølje og utviklingen i denne basert på bevegelser mellom risikoklasser, misligholdsansynlighet, beregningsgrunnlag, konsentrasjonsrisiko og risikojustert avkastning.

Bedriftsmarkeds- og personmarkedsdivisjonene følger opp kreditt risikoen i porteføljen med månedlig frekvens. Kreditt risikoen følges opp basert på gjeldende strategiske rammer og målsetninger, samt om utvikling i porteføljene har ønsket retning. Avdeling for risikostyring følger opp risikoen i kredittporteføljen og rapporterer kvartalsvis til styret og månedlig til bankens ledergruppe. Basert på risikostrategi og -policy er det etablert rammer for når tiltak skal vurderes og iverksettes, samt rammer for risiko vilje og -evne.

4.1.9 Organisering

Risikostyringsfunksjonen er fordelt etter fagområder, med kreditt som én av disse. Avdelingen er organisert i henhold til figur 2.1, hvor det rapporteres til administrerende direktør i tillegg til adgang til rapportering direkte til styret. Innenfor kreditt risiko er det fordelt ansvar for blant annet modellutvikling og validering med dedikerte personer, i tillegg til arbeidsoppgaver som analyse, rapportering og 2. linjekontroller. Risikostyringsfunksjonen har tett dialog med internrevisor, som gjør uavhengige vurderinger. Der det er vurdert hensiktsmessig kan internrevisor benytte resultatene fra risikostyringsfunksjonens analyser og kontroller som input til sitt arbeid.

4.2 Eiendelskvalitet

4.2.1 Tapsnedskrivning utlån

Tap på utlån beregnes basert på forventet kredittap etter den generelle modellen for nedskrivninger av finansielle eiendeler i IFRS 9. Målingen av nedskrivningen for forventet tap avhenger av om kredittrisikoen har økt vesentlig siden første gangs balanseføring. Kredittoververring måles ved utviklingen i økonomisk PD.

Tapsanslag fastsettes kvartalsvis og bygger på data med historikk over konto- og kundedata for hele kredittporteføljen. Tapestimaterne blir beregnet basert på henholdsvis 12 måneders og livslang sannsynlighet for mislighold, tap ved mislighold og eksponering ved mislighold.

I tråd med IFRS 9 grupperes utlånene i tre trinn.

Trinn 1:

Dette er startpunkt for alle utlån omfattet av den generelle tapsmodellen. Alle eiendeler som ikke har vesentlig høyere kredittrisiko enn ved første gangs innregning får beregnet en tapskostnad lik 12 måneders forventet tap.

Trinn 2

I trinn 2 finnes utlån som har hatt en vesentlig økning i kredittrisiko siden første gangs innregning, men hvor det ikke er objektive bevis på tap. For disse eiendelene blir det beregnet en tapskostnad lik forventet tap over levetiden. I denne gruppen inngår lån med vesentlig grad av kredittoververring, men som på balansedato tilhører kunder som er klassifisert som friske.

Trinn 3

I trinn 3 i finnes utlån som har hatt en vesentlig økning i kredittrisiko siden innvilgelse og hvor det er objektive bevis på tap på balansedato. For disse eiendelene avsettes det for forventet tap over levetiden.

4.2.2 Individuell nedskrivning

Individuell nedskrivning for tap på enkeltengasjementer foretas når objektive bevis på mislighold antas å ville medføre et verdifall for konsernet.

Individuell nedskrivning utgjør forskjellen mellom engasjementets bokførte verdi og nåverdien av neddiskontert kontantstrøm basert på effektiv rente på tidspunktet for førstegangs beregning av individuell nedskrivning. Nedskrivning innebærer at engasjementet gis høyeste risikoklasse.

Det legges vekt på konkret tiltaksorientering og forsiktighet i verdiestimering som grunnlag for realisasjon av pantesserheter. Basert på vesentlighetsvurderinger foretas oppdatering av kontantstrømmen minimum en gang i året.

Individuelle nedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen og periodens endringer i vurdert verdi resultatføres som tap på utlån og garantier.

4.2.3 Misligholdte og nedskrevne lån.

Bankens misligholdsdefinisjon er utformet i henhold til European Banking Authority sine retningslinjer for hvordan banker skal anvende misligholdsdefinisjon i kapitalkravsforordningen (CRR) samt presiseringer i CRR/CRD IV forskriften. Samme definisjon benyttes både til regnskapsmessig og regulatorisk mislighold.

Tabellen nedenfor viser avsetninger i forhold til misligholdte og tapsutsatte engasjement.

Tabell 4.1: Misligholdte og nedskrevne engasjementer

Misligholdte (over 90 dager) og tapsutsatte engasjement	2022	2021	2020
Misligholdte engasjement (over 90 dager)	259	342	327
Individuelle nedskrivninger på misligholdte engasjement	58	54	77
Netto misligholdte engasjement	201	288	250
Avsetningsgrad	23 %	16 %	24 %
Øvrige tapsutsatte engasjement	472	317	188
Individuelle nedskrivninger på øvrige tapsutsatte	47	47	48
Netto andre tapsutsatte	426	270	140
Avsetningsgrad	10 %	15 %	26 %
Avsetningsgrad totalt	14 %	15 %	24 %

Omfanget av engasjementer som er misligholdt, men ikke individuelt nedskrevet fremkommer av tabellen ovenfor med en total avsetningsgrad på 23 prosent. De resterende misligholdte engasjementene er vurdert, men per 31. desember 2022 foreligger det ingen objektive bevis for verdifall.

Engasjementer kan også anses som tapsutsatt uten at engasjementet er misligholdt. Øvrige tapsutsatte engasjementer er merket med en tapshendelse hvor objektive forhold tilsier en sannsynlighet for verdifall. Av disse engasjementene er avsetningsgraden 14 prosent.

4.3 CRM-teknikker

4.3.1 Sikkerheter

Sikkerheter benyttes for å redusere kredittrisikoen i kredittporteføljene. Ved innvilgelse av kreditt krever banken i hovedsak at kunden stiller sikkerhet for sitt låneengasjement. Den vanligste formen for sikkerheter er pant i fast eiendom, men også forretningspant som pant i varelager,

driftstilbehør og kundefordringer, garantier og kausjoner stilt av privatpersoner, foretak, stat/kommune, garantiinstitutter eller banker, samt andre aktuelle panteobjekter benyttes.

Tabell 4.2: Mest brukte sikkerhetstyper

Sikkerhetstype	Personmarked	Bedriftsmarked
Fast eiendom	x	x
Tomter	x	x
Verdipapirer	x	x
Kausjoner	x	x
Driftstilbehør		x
Motorvogn/annleggsmidler		x
Varelager		x
Kundefordringer		x
Innskudd	x	x

4.3.2 Verdsetting av sikkerheter

Bankene i SpareBank 1-alliansen benytter i all hovedsak de samme rutiner og retningslinjer for fastsettelse av sikkerhetenes verdi. Retningslinjene er førende for hvilke vurderingskriterier som skal legges til grunn, med hvilken frekvens sikkerhetsverdiene skal oppdateres, samt bruk av reduksjonsfaktorer.

Markedsverdien for boligeiendom fastsettes ved å benytte kjøpesum i henhold til kontrakt, meglertakst/takst eller verdiestimer fra Eiendomsverdi. For næringseiendom legger konsernet i de fleste tilfeller nåverdien av forventet netto kontantstrøm tilknyttet eiendommen til grunn. Verdi-grunlaget beregnes ved å hensynta løpende leiekontrakter, kostnader og yield. Sistnevnte tar hensyn til beliggenhet, alternativt bruksområde, varighet på leiekontrakter, standard, soliditet, regulering og risikofri rente.

For de fleste boligeiendommer oppdateres antatt markedsverdi hvert kvartal. Verdien for næringseiendommer oppdateres årlig.

For foretaksporteføljen gjennomfører banken minimum årlig vurdering av sikkerhetenes verdigrunnlag, enten gjennom årlig engasjementsgjennomgang, innvilgelse eller ved automatiske oppdateringer.

4.3.3 Motpartsubstitusjon

Banken benytter motpartsubstitusjon for statsgaranterte lån som ble innvilget i forbindelse med pandemien som startet i 2020. Staten er her garantist og har stilt sikkerhet for 90 prosent av engasjementet. For denne delen av engasjementet benyttes risikovekt for stat på 0 prosent. Bankens konsentrasjonsrisiko ligger her i at staten er eneste motpart for denne type lån.

4.4 Standardmetode

Banken fastsetter risikovekt basert på ekstern rating for enkelte eksponeringer. For bankens institusjonelle motpartseksponeringer benyttes langsiktige ratinger fra følgende ratingselskaper (ECAler):

- Moody's Investors Service
- Scope Ratings GmbH
- S&P Global Ratings Europe Limited
- DBRS Ratings GmbH
- Bankens benyttede risikovekter baserer seg på oppdaterte lister fra EU.

For disse eksponeringene benyttes ratingene for å plassere motparten i et kredittkvalitetstrinn som angir passende risikovekt. Ved flere ratinger mot samme motpart fastset-

tes kredittkvalitetstrinnet etter nærmere regler i kapitalkravsforordningen.

Morbankens motpartseksponeringer for kategorien institusjoner fremgår av tabellen nedenfor.

Tabell 4.3: Motpartseksponeringer for kategorien institusjoner

Kredittkvalitetstrinn	EAD	RWA
1	241	48
2	176	88
3	4	2

4.5 IRB-metode

SpareBank 1 Østlandet og SpareBank 1 Finans Østlandet benytter, sammen med de øvrige bankene og finansieringsselskapene i SpareBank 1-alliansen, felles modeller for beregning av kredittrisiko i innvilgelsesprosessen og på porteføljenivå. Modellene er i hovedsak basert på

statistiske beregninger og er inndelt i scorekort for ulike segmenter. Morbanken benytter modellene både i intern rapportering og i kapitaldekningsberegningen. Modellene baserer seg i hovedsak på komponentene i figuren nedenfor.

Figur 4.2: Risikoklassifiseringssystemet

Misligholdssannsynlighet	Kundene blir klassifisert i misligholdsklasser ut fra sannsynligheten for mislighold i løpet av en 12 måneders periode kalibrert ut fra et langsiktig utfall.
Eksposering ved mislighold	Eksposering ved mislighold er en beregnet størrelse som angir eksponeringen mot kunden ved mislighold.
Tapsgrad ved mislighold	Tapsgrad ved mislighold er en beregnet størrelse for hvor mye konsernet potensielt kan tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser.
Forventet tap	Forventet tap er det beløp som man statistisk må forvente å tape på utlånsporteføljen i løpet av en 12 måneders periode.
Risikoklasse	Kundene får tildelt en risikoklasse basert på engasjementets sannsynlighet for mislighold.
Risikojustert kapital	Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital som må settes av som buffer for fremtidige uventede tap.
Risikoprising	SpareBank 1 Østlandet søker å prise risiko riktig og har modeller for prising som er basert på risikoen i det enkelte engasjement.

Internt benyttes det i tillegg en kontantstrømsmodell for beregning av PD ved innvilgelse og oppfølging av foretaksengasjementer innen bransjen næringseiendom utleie. Modellen benyttes videre til å fastsette verdierestimer på objektene som skal finansieres. Det pågår en prosess for å få tillatelse til å benytte modellen i kapitaldekningsberegningen.

4.5.1 IRB-systemet

Kapitaldekningsregelverket åpner for at banker kan søke myndighetene om å benytte egne modeller til å beregne kapitalkravet for kredittrisiko. Metoden innebærer at kapitalkravet beregnes ut fra bankens egne estimater for misligholdssannsynlighet (PD), tapsgrad ved mislighold (LGD), antatt utnyttelse av rammekreditter og lånetilsagn (KF), og løpetid (M).

SpareBank 1 Østlandet har tillatelse til å bruke IRB-avansert metode for beregning av kapitalkrav for kredittrisiko for engasjementskategoriene foretak og massemarked. Banken har unntak fra IRB-metode for enkelte engasjement. Dette gjelder for stater/kommuner og institusjoner, hvor det er gitt permanent unntak, samt borettslag og foreninger/lag, hvor konsernet benytter standardmetoden.

For rapportering av kapitaldekningskonsernet konsolideres porteføljene til de deleide foretakene forholdsmessig basert på det deleide foretakets godkjente metode.

Tabellen nedenfor beskriver konsernets metoder for å beregne minimumskravet til ansvarlig kapital for de ulike engasjementskategoriene og porteføljene.

Tabell 4.4: Godkjent metode for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital

Selskap	Portefølje	Regulatorisk metode
SpareBank 1 Østlandet - morbank	Stater/kommuner	Standardmetoden
SpareBank 1 Østlandet - morbank	Institusjoner	Standardmetoden
SpareBank 1 Østlandet - morbank	Borettslag, lag og foreninger	Standardmetoden
SpareBank 1 Østlandet - morbank	Foretak	IRB-Avansert
SpareBank 1 Østlandet - morbank	Massemarked	IRB
SpareBank 1 Finans Østlandet AS	Leasing og salgspant	Standardmetoden
SpareBank 1 Kredittkort AS	Kredittkort	Standardmetoden
SpareBank 1 Boligkreditt AS	Massemarked	IRB
SpareBank 1 Næringskreditt AS	Foretak	Standardmetoden

4.5.2 Anvendelse av IRB-systemet

Bruk av IRB-metode stiller strenge krav til estimeringen av risikoparameterne, kompetanse og anvendelse i virksomheten.

Banken har lang erfaring med bruk av IRB-metode og har en profesjonalisert risikostyring i tråd med kravene etter IRB. IRB-systemet er godt integrert i alle ledd, og benyttes ved innvilgelse og oppfølging av enkeltengasjementer, prising, kapitalallokering, og ved utarbeidelse av strategier, risikostrategiske rammer og rapportering.

Modellene som benyttes under IRB er gjenstand for årlig

Tabell 4.5: Modeller benyttet i regulatorisk IRB-rapportering

Engasjements-kategori	Kundesegment	PD-modell	Scorekort	EAD-modell	LGD-modell
Massemarked - pant i bolig og fast eiendom (SMB og ikke SMB)	Alle personmarkedskunder	PD-modell for PM	Scorekort bolig	EAD PM	LGD PM
	Alle personlig næringsdrivende som i banken er registrert med personnummer				
Øvrige massemarkedskunder (SMB og ikke SMB)	Alle personmarkedskunder	PD-modell for PM	Scorekort øvrig	EAD PM	LGD PM
	Alle personlig næringsdrivende som i banken er registrert med personnummer				
Foretak	Alle foretak, unntatt segmentene nedenfor	PD-modell for BM	Inndeling i bransje-grupper og scorekort	EAD BM	LGD BM
	- Institusjoner og stater	Standardmetoden			
	- Borettslag				
	- Foreninger, lag og organisasjoner				

validering for å sikre tilstrekkelige robuste estimater. Modellenes sammensetning og nivå justeres ved behov i henhold til etablerte rutiner, samt for å sikre at modellenes konjunktoregenskaper er ivaretatt.

Finanstilsynet gjennomfører periodisk tilsyn av bankens anvendelse av IRB-systemet.

4.5.3 Modeller benyttet i regulatorisk IRB-rapportering

I tabellen nedenfor fremkommer hvilke modeller banken benytter i regulatorisk IRB-rapportering ved utgangen av 2022.

4.5.3.1 PD-modellen

PD er et uttrykk for hvor sannsynlig det er at en kunde går i mislighold i løpet av neste 12 måneder. Banken benytter PD-modellene ved innvilgelse og ved månedlig reklassifi-

sering av kundene. PD-modellene blir også brukt i prisfastsettelse, løpende rapportering og engasjementsoppfølging. Tabellen nedenfor viser hvordan PD-modellen er bygget opp.

Tabell 4.6: Oppbygging av PD- modellen

Engasjements-kategori	Forklaringsvariabler	Metode	Historikk og kalibrering	Regulatoriske krav
Foretak	Regnskap Betalingshistorikk og annen adferdsinformasjon Bransje Alder	Banken benytter en scorekort-modell basert på regresjonsanalyse, hvor historiske observasjoner benyttes til å predikere sannsynlighet for mislighold. Scorekortene er inndelt i ni bransjevarianter for å hensynta at forklaringsvariablene har ulik betydning for ulike bransjer. I tillegg kan kalibreringsnivået settes ulikt for ulike bransjer for å hensynta ulike historiske misligholdsnivå.	Datagrunnlag for estimering og validering: > 10 år Ved kalibrering av nivå benyttes en metode lik den myndighetsfastsatte for boliglån, men med andre parameterverdier. På denne måten tar banken hensyn til faktisk historisk misligholdsnivå ved predikering av fremtidig mislighold. Banken benytter inntil 7 års intern historikk ved kalibrering av nivå, i tillegg til å inkludere antatt misligholdsnivå i en kraftig lavkonjunkturer. Modellen har et tak på PD for friske kunder, satt til 30 %.	Ingen kunder kan tildeles en PD lavere enn 0,03 %.
Massemarked	Ligningsinformasjon Likviditet og gjeld Betalingshistorikk og annen adferdsinformasjon Alder	Banken benytter en scorekort-modell basert på regresjonsanalyse, hvor historiske observasjoner benyttes til å predikere sannsynlighet for mislighold. Scorekortene har to varianter; Boliglån og Øvrige lån, hvorav førstnevnte portefølje er den dominerende. Forklaringsvariablene vektet forskjellig i de to variantene. I tillegg kan kalibreringsnivået settes ulikt for å hensynta ulike historiske misligholdsnivå.	Datagrunnlag for estimering og validering: > 10 år Ved kalibrering av nivå benyttes en myndighetsfastsatt metode som tar hensyn til faktisk misligholdsnivå i banken og en antatt misligholdsnivå i en kraftig lavkonjunkturer. Modellen har et tak på PD for friske kunder, satt til 40 %.	Ingen boliglånskunder kan tildeles en PD lavere enn 0,2 %.

Modellestimatene er en kombinasjon av stabile- og forventningsrette estimater. Dette skyldes at modellen bruker forklaringsvariabler som dels raskt fanger opp endringer i en kundes økonomiske situasjon, som for eksempel betalingsanmerkninger, og andre forklaringsvariabler som endres periodevis, for eksempel regnskaps- eller ligningsinformasjon. Dette resulterer i at observert DR, som er en forkortelse for Default Rate ofte avviker fra estimert PD. I tillegg spiller kalibreringen av estimatene inn ved at det i kalibreringsmetodikken er tillagt et element for å justere mot mislighold i alvorlig lavkonjunktur.

4.5.3.2 EAD-modellen

EAD-modellen estimerer kundens eksponeringer ved mislighold. EAD er eksponeringen på balansen med tillegg av eksponeringen utenfor balansen multiplisert med en konverteringsfaktor. For kreditter angir konverteringsfaktoren hvor stor del av ledig kreditttramme som antas trukket opp ved mislighold. For garantier angir konverteringsfaktoren hvor stor andel av garantien som antas utbetalt ved mislighold. Banken benytter EAD-modellen ved innvilgelse og ved månedlige reklassifiseringer av kundene. EAD-modellen blir også brukt i prisfastsettelse, løpende rapportering og engasjementsoppfølging. Tabellen nedenfor viser hvordan EAD-modellen er bygget opp.

Tabell 4.7: Oppbygging av EAD-modellen

Engasjementskategori	Metode og forklaringsvariabler	Historikk og kalibrering	Regulatoriske krav
Foretak	Modell som tildeler konverteringsfaktor etter kontotype (garanti eller reskontro), scoretype og misligholdssannsynlighet.	Datagrunnlag for estimering og validering: > 10 år	Nivået på konverteringsfaktoren skal settes slik at det gir et anslag på trekkutnyttelse i økonomiske nedgangstider Konverteringsfaktor for garantier har en myndighetsfastsatt parameter på 100% for lånegarantier og 50% for kontrakts- og andre garantier.
Massemarked	Modell som tildeler konverteringsfaktor etter kontotype (garanti eller reskontro)	Datagrunnlag for estimering og validering: > 10 år	Nivået på konverteringsfaktoren skal settes slik at det gir et anslag på trekkutnyttelse i økonomiske nedgangstider Konverteringsfaktor for garantier har en myndighetsfastsatt parameter på 100% for lånegarantier og 50% for kontrakts- og andre garantier.

4.5.3.3 LGD-modellen

LGD angir hvor stor andel av bankens eksponering mot en kunde som forventes tapt dersom kunden går i mislighold. Banken benytter LGD-modellen ved innvilgelse og ved månedlig reklassifisering av kundene. LGD-modellen blir også brukt i prisfastsettelse, løpende rapportering og engasjementsoppfølging.

Sikkerheter er den dominerende forklaringsvariabelen i LGD-modellen. Oppdatert og god kvalitet på sikkerhetenes verdi er derfor avgjørende for kvaliteten i LGD-modellens estimater. Banken har, sammen med SpareBank 1-alliansen, et rutineverk for verdsettelse av sikkerheter for å sikre et forsvarlig verdigrunnlag. Rutinene er gjenstand for årlig revisjon og vedlikehold.

LGD-estimatet skal ta hensyn til en framtidig kraftig lavkonjunktur, noe som betyr at sikkerhetenes verdi justeres ned med en reduksjonsfaktor i beregningen av LGD. Bankens reduksjonsfaktorer er godkjent av Finanstilsynet og valideres årlig basert på interne tapsdata. I tillegg er modellen i seg selv down turn-justert for å ta hensyn til en kraftig lavkonjunktur.

Ut over sikkerheter benyttes estimater for tilfrisknings-sannsynlighet, gjenvunnet andel av usikret engasjement og inndrivelseskostnader for å estimere LGD.

Tabell 4.8: Oppbygging av LGD-modellen

Engasjementskategori	Forklaringsvariabler	Metode	Historikk og kalibrering	Regulatoriske krav
Foretak	Sikkerheter Kundetype EK-andel EAD	Banken benytter en strukturell/definisjonsmodell som estimerer LGD basert på delmodeller. Sikkerheter er den dominerende forklaringsvariabelen.	Datagrunnlag for estimering og validering: > 10 år LGD kalibreres gjennom parameterverdier i modellen	Banken er pålagt å inkludere en myndighetspålagt sikkerhetsmargin i sine LGD-estimater.
Massemarked	Sikkerheter Produkt	Banken benytter en strukturell/definisjonsmodell som estimerer LGD basert på delmodeller. Sikkerheter er den dominerende forklaringsvariabelen.	Datagrunnlag for estimering og validering: > 10 år LGD kalibreres gjennom parameterverdier i modellen	For boliglån justeres estimatene mot Finanstilsynets referansemodell. For boliglån er det også satt et gulv på 20% for LGD på porteføljenivå.

4.5.4 Validering

Modellerte estimater vil alltid være beheftet med usikkerhet. Validering av bankens IRB-modeller er viktig for å sikre at modellenes estimater er i tråd med den faktiske risikoen banken er eksponert for. Usikkerhet i modellestimater søkes kompensert gjennom robuste buffere. Størrelsen på bufferen avhenger av konjunktursensitiviteten i ulike parametere. Usikkerhet i modellene er også hensyntatt ved ulike sikkerhetsmarginer, som gjør estimatene tilstrekkelig konservative.

Valideringen representerer en viktig kvalitetssikring av bankens IRB-system. IRB-systemet etterprøves gjennom både kvantitativ og kvalitativ validering i tråd med regelverket.

Kvantitativ validering er en prosess som sikrer at bankens estimater for PD, KF, EAD og LGD holder tilstrekkelig kvalitet. Den kvantitative valideringsprosessen omfatter en vurdering av:

- Datagrunnlaget som inngår i valideringen.
- Stabilitet i modellens estimater over tid.
- Modellens evne til å rangere kunder.
- Modellens evne til å estimere riktig nivå.

Kvalitativ validering er en prosess som sikrer at modellene er tilpasset bankens porteføljer og at de utgjør en sentral bestanddel av bankens risikostyring og beslutningstaking. IRB-systemet omfatter også de modeller, arbeids- og beslutningsprosesser, kontrollmekanismer, IT-systemer og interne retningslinjer og rutiner som er knyttet til klassifisering og kvantifisering av kredittrisiko ved bruk av IRB-modeller.

Tabellen nedenfor viser de ulike vurderingene i den kvantitative valideringen. Parameterne nevnt ovenfor inngår i beregning av forventet tap, heretter kalt EL som er en forkortelse for Expected Loss, og banken validerer dette estimatet ved å se på forventet tap mot faktiske tap i perioden.

Tabell 4.9: Vurderinger i valideringen

	Egnethet og stabilitet	Rangeringsevne	Nivå
PD	Valideringen undersøker om populasjonen modellen anvendes på er tilnærmet lik modellens estimeringsgrunnlag. Dette ivaretas gjennom statistiske tester og kvalitative vurderinger av datagrunnlaget.	Tester modellens evne til å skille mellom kunder som går i mislighold og kunder som ikke går i mislighold. Til dette benytter banken både migreringsmatriser og statistiske analyser som for eksempel AUC	Kontrollerer at estimert nivå er robust, målt mot faktiske observasjoner av misligholdsraten. For å definere hva som er tilstrekkelig høyt beregnes et langsiktig utfall, basert på inntil syv års misligholdshistorikk, og en antatt misligholdsrate i en lavkonjunktur.
EAD (KF)	Det gjennomføres en vurdering av om modellen er tilpasset kundegrunnlaget.	I motsetning til mislighold (PD) har ikke konverteringsfaktoren (KF) et binært utfall (mislighold eller ikke mislighold). Ved vurdering av rangeringsevnen til EAD-modellen ser vi derfor på om modellen klarer å skille mellom kunder med høy KF fra de med lav KF.	Gjennom valideringen kontrollerer vi at estimert nivå er robust, målt mot faktiske observasjoner ved mislighold.
LGD	Det gjennomføres en vurdering av om modellen kan anvendes på kundegrunnlaget.	Vurdering av rangeringsevne til LGD-modellen har samme tilnærming som EAD-modellen. Vi vurderer om LGD-modellen klarer å skille mellom misligholdskunder med høy tapsgrad fra de med lav tapsgrad, målt mot faktiske observasjoner	"Estimerte verdier måles mot bankens historiske observerte verdier. Vurdering av om LGD-modellens estimater er tilstrekkelig høye. Må ta hensyn til at estimert LGD skal være kalibrert mot en lavkonjunktur."

4.5.4.1 Roller i modellutvikling og validering

Det er viktig at valideringen av kredittmodellene skjer med tilstrekkelig grad av uavhengighet. Uavhengighet oppnås gjennom følgende sentrale roller:

- Enheten som er ansvarlig for å utvikle kredittmodellene.
- Enheten som har ansvaret for validering av modellene og anvendelsen av disse.
- Internrevisjon.

SpareBank 1-alliansens kompetansesenter for kredittmodeller, heretter kalt KFK, utvikler nye modeller og videreutvikler eksisterende modeller på oppdrag fra, og i samarbeid med, bankene i alliansen. I tillegg bidrar KFK med faglig input til den kvantitative valideringen.

SpareBank 1 Østlandet, ved avdeling for risikostyring, har

ansvaret for bankens kvalitative- og kvantitative validering. Banken utarbeider årlig en valideringsrapport som inkluderer alle modeller, porteføljer og delparametere. Her vurderes hver modell innenfor områdene egnethet, rangeringsevne og nivå. Det gjøres analyser på delporteføljer, for eksempel bransjer. Rapporten, som også omhandler kvalitativ validering, behandles av bankens risiko- og balansestyringskomite før den legges frem for styret.

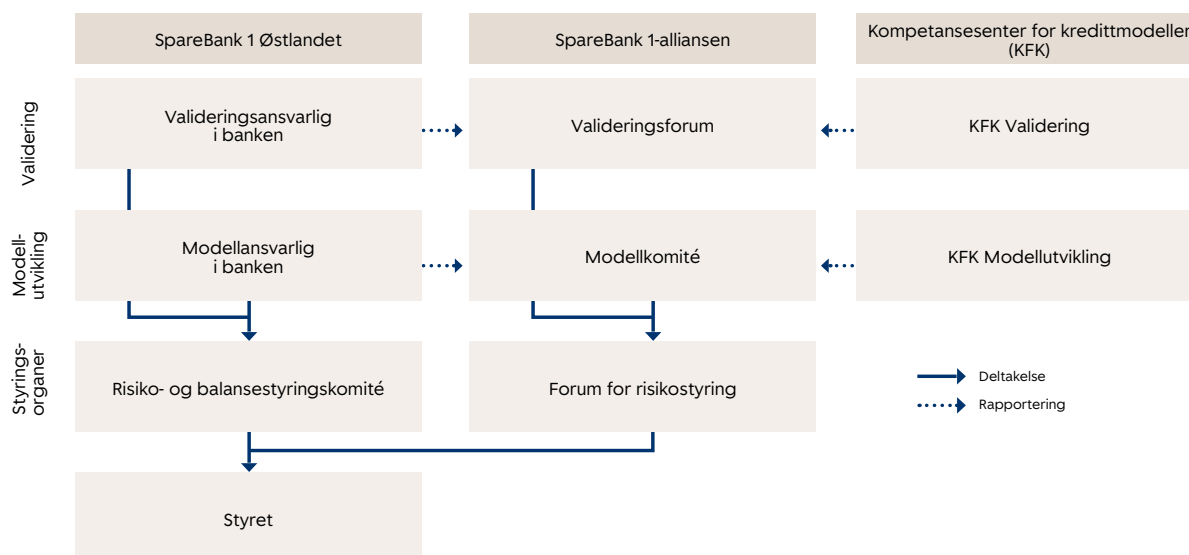
I tillegg overvåkes utvikling i estimater og observasjoner løpende for å overvåke modellenes prestasjoner. Det gjennomføres analyser som har til hensikt å gi et tidlig varsel dersom en modell skulle tendere mot svakere prestasjoner, enten dette skyldes at modellen ikke lenger egner seg for den aktuelle porteføljen, om rangeringsevnen skulle avta, eller om estimatene avviker for mye fra de faktiske observasjonene.

Internrevisjonen gjennomfører minimum årlig revisjoner for å sikre at IRB-systemet brukes og etterleves i henhold til gjeldende regelverk og vilkårene i IRB-godkjenningen. Formålet med revisjonen er å gi styret og ledelsen en uavhengig vurdering av valideringen av IRB-systemet og om systemet er godt integrert i banken og utgjør en sentral bestanddel av bankens risikostyrings- og beslutningsprosess.

I tråd med EBAs retningslinjer har banken delt ansvaret for modellutvikling og validering av modellene for å sikre uavhengighet mellom de to ansvarsområdene. Kredittmodellene benyttet av banken er utviklet i samarbeid med de alliansebankene i SpareBank 1-alliansen og Kompetanse-

senter for Kredittmodeller (KFK). Også her er ansvaret for modellutvikling og validering delt for å sikre uavhengighet. Organiseringen er illustrert i figuren nedenfor. Valideringsansvarlige i SpareBank 1-bankene deltar, sammen med KFK, i alliansen valideringsforum. På lik linje deltar bankenes modellansvarlige i alliansens modellkomité. Valideringsansvarlig skal gjennomføre analyser og komme med anbefalinger til modellansvarlig som følge av valideringsfunn og avstemminger med alliansens valideringsforum. De modellansvarlige har ansvar for å iverksette nødvendige tiltak basert på dette.

Figur 4.3: Organisering av modellutvikling og validering

4.6 Porteføljefinformasjon

For porteføljefinformasjon vises til vedlegg med standardiserte skjema, hovedgruppene 8 – 11 som omhandler kredittrisiko.

5 Motpartsrisiko

Motpartsrisiko kan defineres som risikoen for økonomiske tap dersom en motpart i en transaksjon går i mislighold før endelig oppgjør. I tillegg til nevnte motpartsrisiko inngår

også risikoen for svekket kredittverdighet hos motparter i derivatkontrakter (CVA-risiko).

5.1 Styring og kontroll

Styringen av konsernets motpartsrisiko er regulert i bankens risikobaserte styringsdokumenter. I henhold til styringsdokument for markedsrisiko skal konsernets handel med derivater ligge innenfor de generelle rammer for rente-, valuta-, aksje- og motpartsrisiko. Styringsdokumentene vedtas av styret og gjelder for strategiperioden, men revideres ved behov, minimum årlig.

Konsernet inngår derivathandler på bakgrunn av kundettespørsmål og for å sikre posisjoner som oppstår ved slik aktivitet. Videre brukes derivater for å sikre valuta- og renterisiko som oppstår i forbindelse med inn- og utlån.

Derivater handles med flere ulike motparter, som også gjør andre typer forretninger. Kredittrisikoen som oppstår i forbindelse med handel i derivater inngår i målingen av kredittrisiko i kapitaldekningsammenheng. Det henvises for øvrig til noter i konsernets årsregnskap for beskrivelse av regnskapsmessig behandling av finansielle instrumenter.

Det felleseuropeiske regelverket European Market Infrastructure Regulation, forkortet EMIR, regulerer clearingplikt og plikt til å gjennomføre risikoreducerende tiltak i tilfeller der clearing ikke er aktuelt. EMIR setter også krav til bilaterale motpartsavtaler som omfatter risikoreducerende tiltak blant annet hva gjelder sikkerhetsstillelser. Det betyr at banken ikke kan gjennomføre derivathandler med bankmotparter hvor ISDA- og CSA-avtaler ikke er etablert. ISDA er en forkortelse for International Swaps and Derivatives Association som er en sammenslutning av internasjonale finansinstitusjoner og en ISDA-avtale muliggjør motregning. CSA er en forkortelse for Credit Support Annex og en slik avtale gjør at mottatte sikkerheter kan sees i sammenheng.

For å minimere motpartsrisikoen mot enkeltmotparter er det inngått ISDA- og CSA-avtaler med konsernets bankmotparter, samtidig som konsernet benytter seg av clearing mot sentrale clearingmotparter. For å ivareta behovet for diversifisering når det gjelder clearing tilstreber konsernet å ha aktive avtaler med flere clearingbrokere.

Videre har konsernet eksponeringsrammer for ytterligere å redusere konsentrasjonsrisikoen mot enkeltmotparter. Eksponeringsrammene fanger også opp CVA-risiko mot sentrale motparter og bankmotparter, også kalt wrong-way risk, siden rammene er basert på EAD som inngår i beregningene av både motpartsrisiko og CVA-risiko. Denne type risiko mot kundemotparter styres gjennom kredittvurderinger. Motpartsrammene er kvalitativt fastsatt basert på motpartenes rating fra offisielle ratingbyråer. Når det gjelder mottatte sikkerheter så har konsernet fastsatt konsentrasjonsrisikorammer for dette og det gjennomføres daglig avstemming og eventuelt marginering i forbindelse med CSA-avtaler. Sikkerhetene som stilles består utelukkende av kontantdepot. CSA-avtalene innehar ikke bestemmelser om tilførsel av ekstra sikkerheter ved nedjustert rating. CSA-avtalene omhandler bare verdien på derivatet, og denne endres bare av endringer i de markedsparametere som ligger i derivatkontrakten.

5.1.1 Ansvar for motpartsrisiko rente- og valutaderivater

Økonomi- og finansdirektør (CFO) har det overordnede ansvaret for konsernets motpartsrisiko forbundet med rente- og valutaderivater. Det operasjonelle ansvaret for motpartsrisiko forbundet med rente- og valutaderivater er delegert slik at finanssjef har ansvaret for motpartsrisiko for rente- og valutaderivater knyttet til konsernets finansiering og plasseringer, mens leder kapitalmarked har ansvaret for motpartsrisiko for rente- og valutaderivater knyttet til kundehandel og Kapitalmarkedet sin trading i renter og valuta.

5.1.2 Rapportering av motpartsrisiko

For å sikre uavhengig kontroll har avdeling for risikostyring ansvaret for følgende rapportering.

- Månedlig rapportering av konsernets eksponering ift. utvalgte måltall og rammer til ledergruppen.
- Kvartalsvis rapportering av konsernets eksponering ift. fastsatte måltall og rammer til styret og ledergruppen med utfyllende kommentarer.

5.2 Porteføljeinformasjon

For porteføljeinformasjon vises til vedlegg med standardiserte skjema, hovedgruppe 13 som omhandler motpartsrisiko.

6 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for ikke å være i stand til å innfri forpliktelser på forfall eller ikke evne å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlig økte kostnader.

6.1 Styring og kontroll

Styringen av likviditetsrisiko tar utgangspunkt i risikobaserte styringsdokumenter på likviditetsområdet. Styringsdokumentene vedtas av styret og gjelder for strategiperioden, men revideres ved behov, minimum årlig. I tilknytning til styringsdokumentene er det etablert egen beredskapsplan for håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige finansmarkeder, samt at likviditetssituasjonen er et sentralt tema i konsernets gjenopprettingsplan. Det vurderes at styring og kontroll av likviditetsrisikoen er tilfredsstillende for å innfri risikoprofil og strategi.

6.1.1 Strategisk målbilde og styringsprosesser

Bankens har som mål at likviditetsrisikoen skal være lav og målbildet sikres gjennom:

- Tilstrekkelig med likvide reserver.
- Diversifisering og langsiktighet i finansiering.
- Risikomåling.

Rammer som bygger opp under strategiens målbilde, herunder rammer for overlevelse på ulike tidshorisonter, størrelse og kvalitet på likviditetsreserven, samt finansieringens langsiktighet og diversifisering, er fastsatt i styringsdokument for likviditetsrisiko.

6.1.1.1 Tilstrekkelig med likvide reserver

Investeringer i rentebærende verdipapirer foretas av hensyn til styringen av likviditetsrisikoen. Konsernet skal ha tilstrekkelig med likvide reserver til å støtte opp under overlevelsesmålene. Ulike aktiva har ulik grad av likviditet. Sammensetningen av, og størrelsen på reserven skal være slik at den tilfredsstillende alle definerte overlevelsesmål. Å sitte med en likviditetsreserve har en kostnad og samlede likviditetskostnader skal være lavest mulig.

6.1.1.2 Diversifisering og langsiktighet i finansiering

Innskudd er en av bankens viktigste finansieringskilder. Innskudd er ansett som stabil finansiering, så konsernet skal alltid ha en tilstrekkelig høy andel av balansen finansiert via innskudd. Innskudd med lav likviditetsrisiko skal prioriteres, samtidig skal innskuddene hentes fra et tilstrekkelig antall ulike typer innskyttere. Gitt tilstrekkelig diversifisering skal innskuddene prises slik at lønnsomhet opprettholdes.

Fremmedkapitalmarkedet har over tid tatt over en større del av konsernets finansiering. Ønsket nivå på refinansieringsrisiko skal oppnås gjennom diversifisering på ulike geografiske markeder, typer investorgrupper, løpetider og valuta. Innlånskostnaden skal minimeres gitt de føringer som er gitt for diversifisering og langsiktighet i finansieringen.

OMF gjennom SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank

1 Næringskreditt AS skal brukes aktivt for å sikre stabil og langsiktig finansiering, bidra til diversifisering av finansieringen og redusere finansieringskostnadene. For å sikre størst mulig fleksibilitet i finansieringsmulighetene skal banken til enhver tid jobbe aktivt med å opprettholde tilretteleggingstakten av lån som kan overføres til selskapene.

Saldo av lån i bolig- og næringskreditselskapene skal begrenses av hensyn til konsernets egen kredittverdighet og generelle risikohensyn. Generelt skal banken følge en konservativ policy og ikke skille seg negativt ut sammenliknet med andre bankers bruk av bolig- og næringskreditselskapene som finansieringskilde.

6.1.1.3 Risikomåling

Ulike deler av balansen påfører konsernet ulik grad av likviditetsrisiko. For bedre å forstå ulike aktivas faktiske likviditetsrisiko, skal det kontinuerlig jobbes med å øke kunnskapen om aktivaenes iboende likviditetsrisiko.

Innskudd påfører konsernet likviditetsrisiko. Ulike typer innskudd har ulik risiko for å bli tatt ut. På samme måte påfører ubenyttede kreditter konsernet likviditetsrisiko fordi kunden kan velge å trekke opp kreditten. Konsernet lager derfor stressscenarier som skal søke å beskrive de ulike aktivaenes likviditetsrisiko.

For fortsatt å kunne finansiere utlånsaktiviteten må innlån som kommer til forfall refinansieres. I tillegg skal ønsket vekst finansieres. Gjennom jevnlig oppdaterte prognoser måles likviditetsrisikoen som oppstår gjennom innlånsaktiviteten.

Gjennom å kombinere kjente likviditetsstrømmer med ulike stressscenarier måles konsernets totale likviditetsrisiko.

6.1.2 Organisering, roller og ansvar

For å sikre tilfredsstillende arbeidsdeling mellom de avdelinger og personer som tar posisjoner på konsernets vegne og de avdelinger og personer som har ansvar for oppgjør, beregning, kontroll og rapportering har konsernet etablert en organisering der utførende og kontrollerende funksjoner er uavhengige av hverandre. Det er morbanken som har ansvaret for, og styrer likviditets- og refinansieringsrisikoen som oppstår i døtrene.

6.1.2.1 Styring av likviditetsrisiko

Styrets vedtatte likviditetsstrategi gir konsernsjef føringer, rammer og fullmakter for styringen av likviditetsrisikoen. Konsernsjef delegerer disse videre ut ifra ansvarsområde. Økonomi – og finansdirektør (CFO) har det overordnede ansvaret for likviditetsstyringen i konsernet. Det operative ansvaret for likviditetsstyringen er delegert til finanssjef som har ansvaret for:

- Overvåking av den løpende utviklingen i konsernets likviditetssituasjon i norske kroner og euro.
- Forvaltningen av likviditetsreserven.
- Konsernets innlån av fremmedkapital.
- Riktig fastsettelse av internprisen på funding.

6.1.2.2 Identifisering og måling av likviditetsrisiko

Finansavdelingen og avdeling for risikostyring har et delt ansvar i forhold til identifisering og måling av likviditetsrisiko.

- Finansavdelingen er ansvarlig for å identifisere og måle likviditetsrisikoen for fremmedkapitalfinansieringen, herunder bruk av OMF samt den delen av likvide reserver som er plassert i markedet.
- Avdeling for risikostyring har ansvaret for å identifisere og måle likviditetsrisikoen for innskudd og ubenyttede kreditter.

6.1.2.3 Løpende oppfølging

Driftsstøtte finans har ansvaret for oppgjør og kontroll på transaksjonsnivå, samt oppdatering av stamdata og ulike depot. Forretningsdivisjonene har ansvaret for at likviditetshendelser som er vesentlige for likviditetsstyringen rapporteres til finansavdelingen så snart slike er kjent. Finanssjef har ansvaret for at saldo på bankens konto i Norges Bank ikke er overtrukket. Leder for kapitalmarked har ansvaret for at saldo på bankens konti i utenlandsk valuta ikke er overtrukket. Compliancefunksjonen har ansvar for å vurdere, teste og kontrollere etterlevelse av relevant regelverk på området, samt rapportere resultatene av dette til ledelsen og styret.

Før grunnleggende nye instrumenter tas i bruk skal finansavdelingen utarbeide en risikoanalyse med tilhørende risikoreducerende tiltak i henhold til egen rutine. Risikoanalysen skal være godkjent av økonomi- og finansdirektør.

Systemer for styring og kontroll skal evalueres jevnlig av konsernets internrevisor.

6.1.2.4 Rapportering av likviditetsrisiko

For å sikre uavhengig kontroll har avdeling for risikostyring ansvaret for følgende rapportering.

- Månedlig rapportering av konsernets eksponering ift. utvalgte måltall og rammer til ledergruppen.

- Kvartalsvis rapportering av konsernets eksponering ift. fastsatte måltall og rammer til styret og ledergruppen med utfyllende kommentarer.

Risikostyring utfører også 2. linjekontroller innenfor området, hvor kontrollene er organisert og dokumentert gjennom en kontrollplan og resultatene rapporteres til styret.

Det gjennomføres gap-analyse i henhold til Finanstilsynets moduler for egevaluering av styring og kontroll. Gap-analysen gir nyttig informasjon om styring og kontroll er i tråd med eksternt regelverk og forventninger.

6.2 Eksponering

6.2.1 Overlevelse

For å bygge opp under målsettingen om lav likviditetsrisiko er det etablert ulike mål for overlevelse på ulike tidshorisonter.

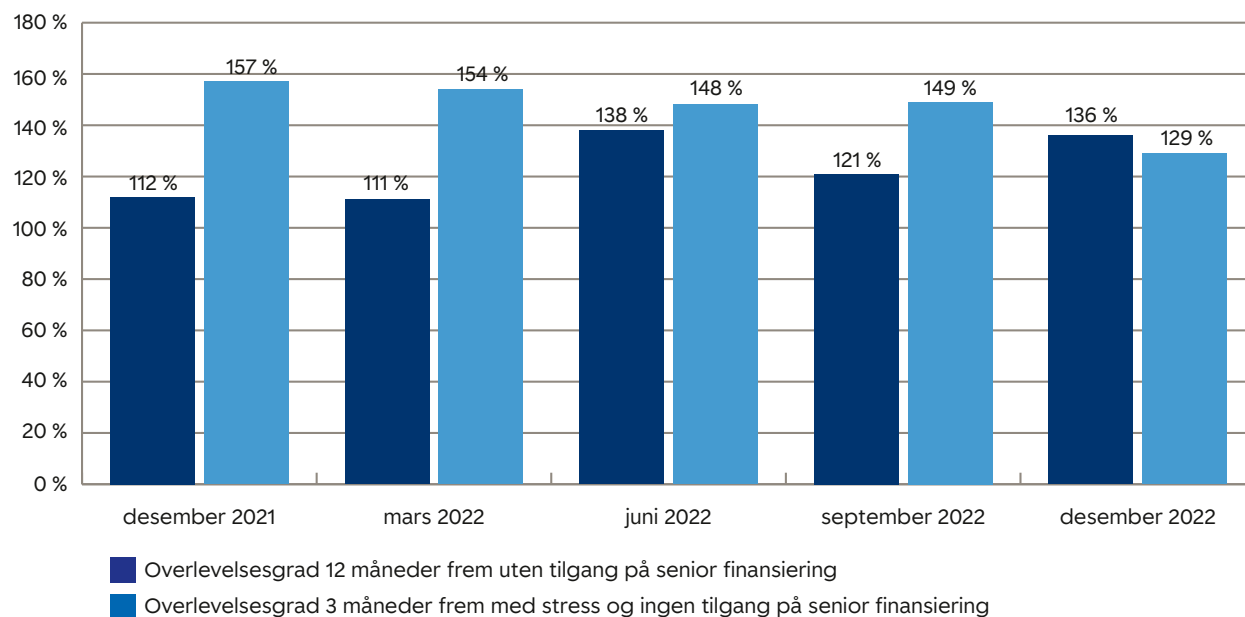
6.2.1.1 Overlevelse i henhold til Liquidity Coverage Ratio

Liquidity Coverage Ratio, heretter kalt LCR, definerer et stressscenario som varer i 30 dager. Informasjon om konsernets konsoliderte LCR for total valuta, samt beskrivelser av sentrale forhold knyttet til LCR fremkommer av skjemaene 7.2 og 7.3 i vedlegget med standardiserte skjemaer. Supplerende informasjon om diversifisering av finansieringen og likviditetsporteføljens sammensetning finnes i kapitlene nedenfor.

6.2.1.2 Overlevelse i en normalsituasjon og i et egendefinert stress med stor krise i markedet og egen bank

Konsernet skal ha en overlevelsesgrad i en situasjon uten tilgang på senior finansiering på minimum 100 prosent 12 måneder frem. Videre skal konsernet ha en overlevelsesgrad i stor krise i markedet og egen bank på minimum 100 prosent tre måneder frem. Utviklingen de siste kvartalene fremkommer av figuren nedenfor.

FIGUR 6.1: Resultat fra stresstester

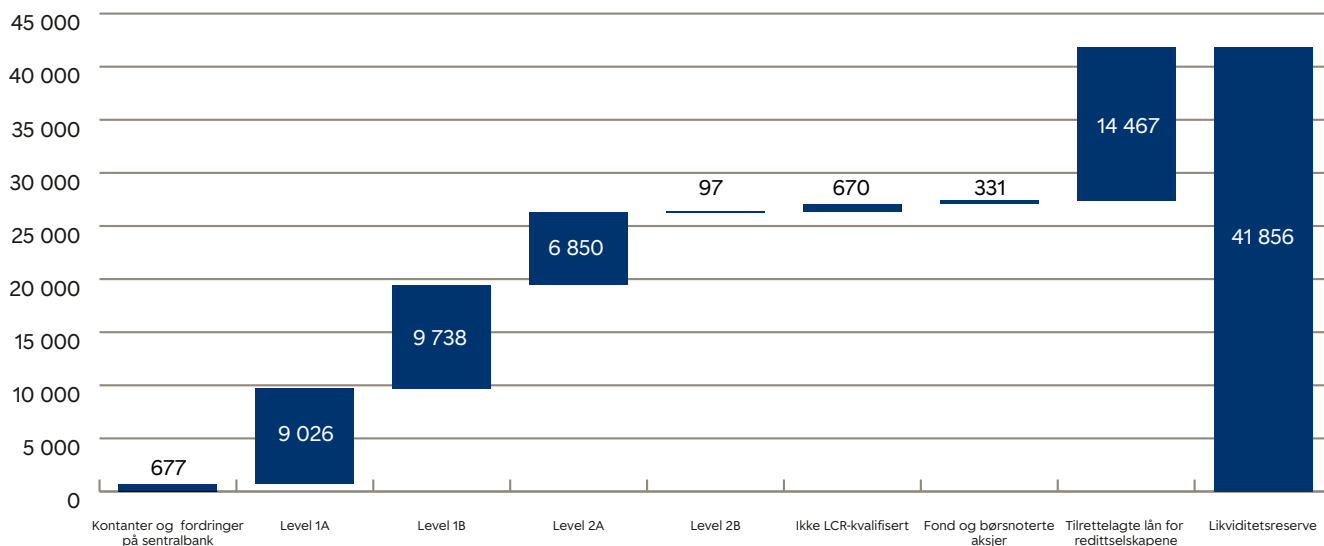

6.2.2 Likvide reserver

Likviditetsreserven skal til enhver tid være stor nok til å tilfredsstille myndighetskrav og interne overlevelsesmål. Per årsskiftet var likviditetsreserven 41,9 milliarder kroner, gitt konsernets interne begrensning for overføring av lån til SpareBank 1 Boligkreditt AS.

Likviditetsreserven skal bestå av likvide aktiva av god kvalitet. Likviditetsreserven inneholdt ved årsskiftet kontanter og fordringer på Norges Bank, obligasjoner og sertifikater, fond og børsnoterte aksjer, og tilrettelagte lån for overføring til bolig- og næringskreditselskapene. Figuren nedenfor viser likviditetsreservens sammensetning og kvalitet.

FIGUR 6.2: Likviditetsporteføljens sammensetning og kvalitet

6.2.3 Finansieringens langsiktighet og diversifisering

Likviditetsrisikoen reduseres gjennom spredning av innlåne på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter, løpetider og valuta. Total finansiering, bestående av egenkapital, kundeinnskudd, lån overført til bolig- og næringskredittoforetakene og markedsfinansiering, var 224,9 milliarder kroner per årsskiftet. Markedsfinansieringen alene var ved samme tidspunkt 48,3 milliarder kroner.

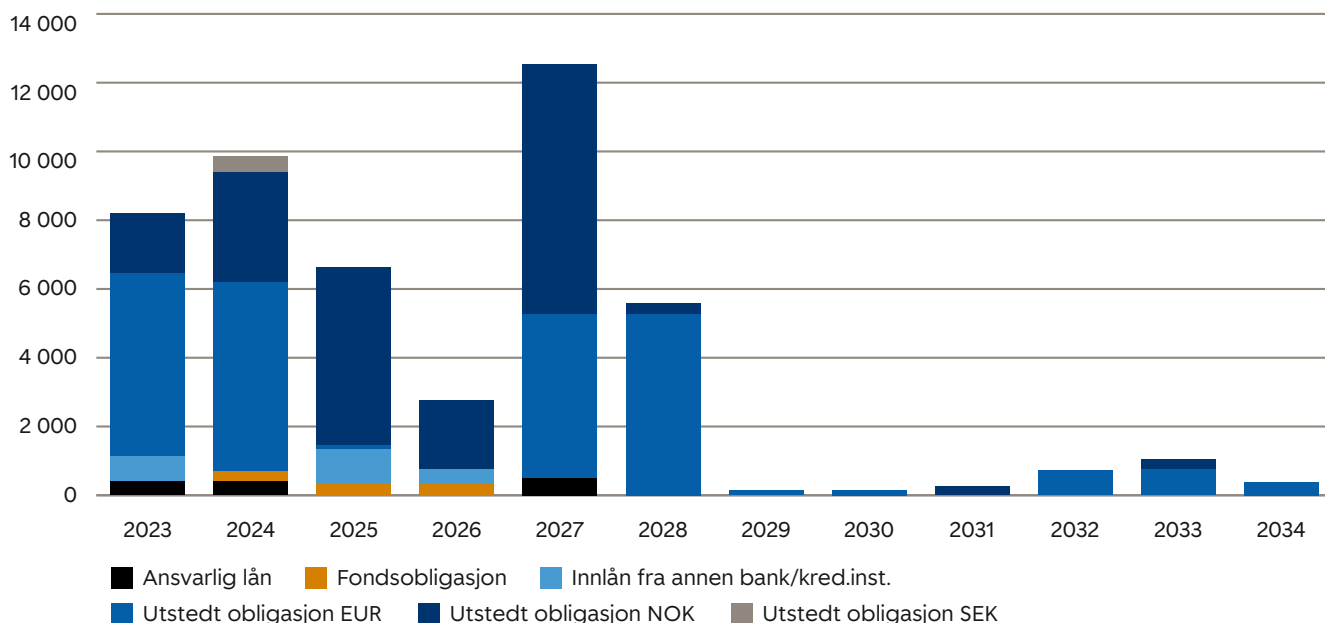
hvilken grad konsernet er langsiktig finansiert. Informasjon om konsernets konsoliderte NSFR for total valuta fremkommer av skjemaet 7.4 i vedlegget med standardiserte skjemaer.

Av det totale markedsfinansieringsvolumet på 48,3 milliarder kroner nevnt ovenfor, skal 8,2 milliarder kroner refinansieres i 2022. Snittløpetiden på konsernets markedsfinansiering var 3,3 år per årsskiftet. Figuren nedenfor viser forfallsstrukturen for konsernets markedsfinansiering.

6.2.3.1 Langsiktig finansiering

Net Stable Funding Ratio, heretter kalt NSFR, beskriver i

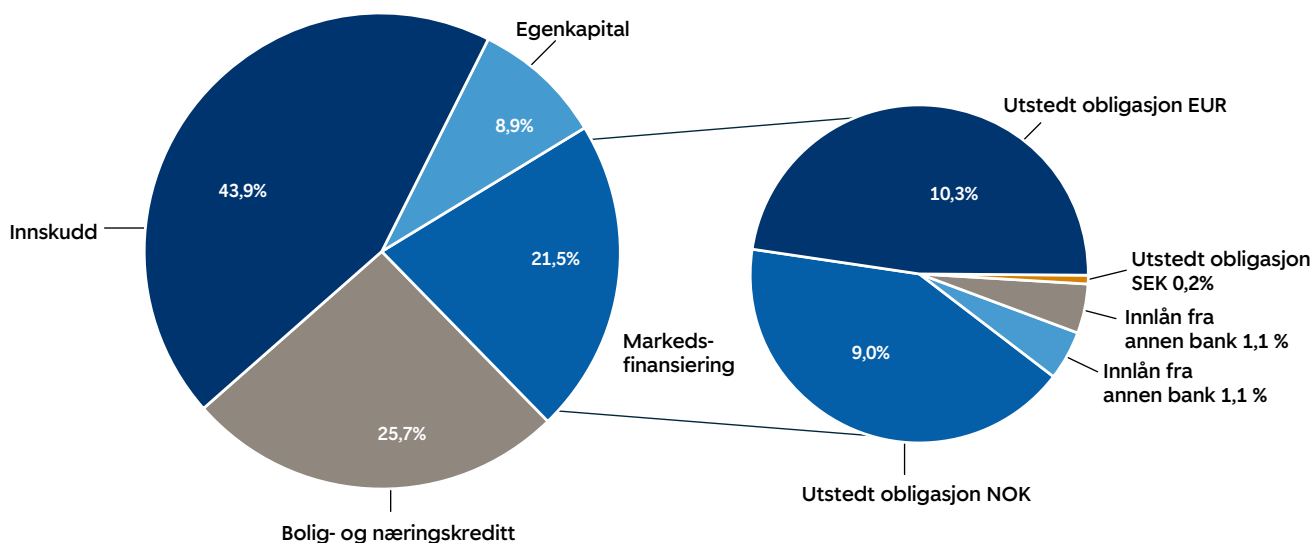
FIGUR 6.3: Forfallsstruktur

6.2.3.2 Diversifisert finansiering

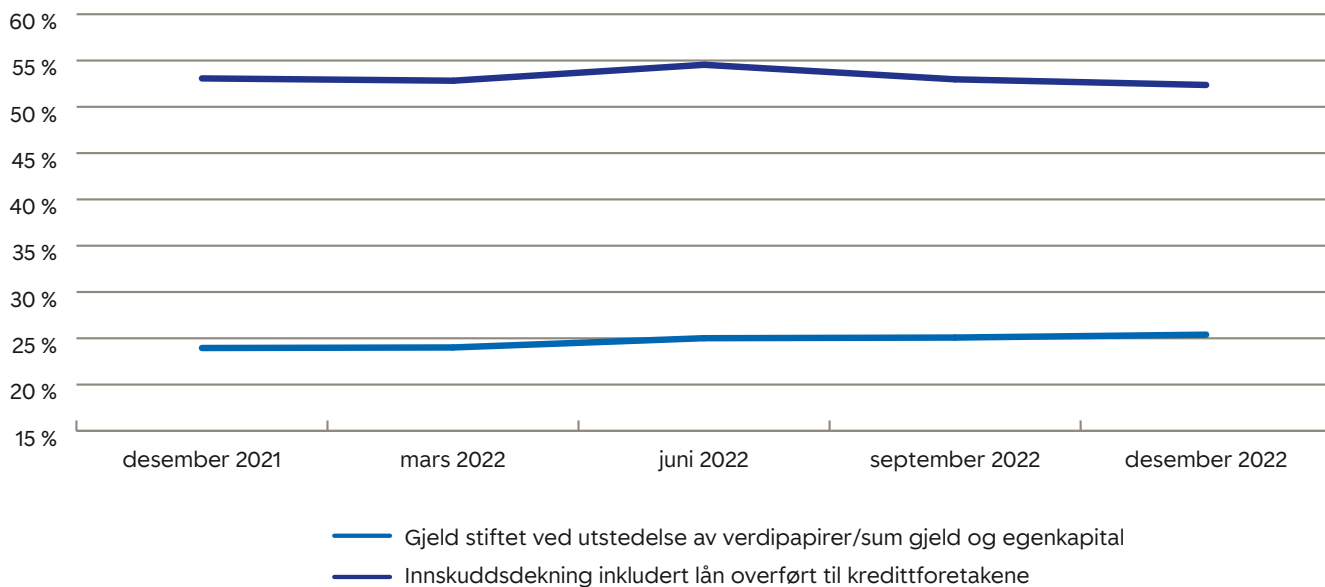
Figuren nedenfor viser konsernets finansieringskilder per årsskiftet.

FIGUR 6.4: Konsernets finansieringskilder

For å sikre annen diversifisering av finansieringen enn ulike løpetider og finansieringskilder er det etablert rammer for avhengighet av markedsfinansiering, bruk av OMF som finansieringskilde og diversifisering av innskudd.

FIGUR 6.5: Innskuddsdekning og avhengighet av markedsfinansiering

Ved årsskiftet utgjorde konsernets finansiering i euro 47,8 prosent av total markedsfinansiering og 15,3 prosent av total gjeld på egen balanse.

7 Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og aksjer/egenkapitalbevis. Risiko knyttet til verdifall i eiendomsmarkedet er også inkludert i markedsrisikoen. Det samme er risikoen for endringer i markedsverdi tilknyttet obligasjoner, sertifikater og fond, som følge av generelle endringer i kredittspreader.

Banken har ingen handelsportefølje og har valutaeksponeringer under terskelnivået for beregning av tilhørende kapitalkrav og det beregnes således ikke kapitalkrav for markedsrisiko under pilar 1. Under pilar 2 beregner konsernet kapitalbehov for markedsrisiko for renterisiko, egenkapitalrisiko, valutarisiko, eiendomsrisiko og spreadrisiko. Det henvises for øvrig til noter i konsernets årsregnskap for beskrivelse av regnskapsmessig behandling av finansielle instrumenter.

7.1 Styring og kontroll

Styringen av markedsrisiko tar utgangspunkt i risikobaserte styringsdokumenter på markedsrisikoområdet. Styringsdokumentene vedtas av styret og gjelder for strategiperioden, men revideres ved behov, minimum årlig. Det vurderes at konsernets styring og kontroll av markedsrisikoen er tilfredsstillende for å innfri risikoprofil og strategi.

7.1.1 Strategisk målbilde og styringsprosesser

I henhold til konsernets overordnede risikostrategi skal konsernet kun ta begrenset markedsrisiko. Strategisk målbilde er derfor et konsern med begrenset markedsrisiko, men som samtidig maksimerer avkastningen innenfor gjeldende rammer.

7.1.1.1 Renterisiko

Formålet med styring av renterisiko er å sikre at banken til enhver tid har en kjent renterisikoeksponering og at denne er i samsvar med risikoprofil og gjeldende rammer på området. Rammene hensyntar renterisiko i total valuta så vel som renterisiko i norske kroner og i euro.

Renterisiko måles og rapporteres som den samlede verdiendringen på balanseposter og utenom-balanseposter (EVE – economic value of equity), samt effekt på resultatet (NII – net interest income), ved skift i rentekurven. For EVE er det satt rammer for hvor stor effekt som tillates gitt parallellskift på 1 prosentpoeng og vridninger på rentekurven på 1 prosentpoeng. Rentekurverisikoen er risikoen for at rentekurven forskyver seg ulikt innenfor ulike løpetidsbånd ved en renteendring.

Rammer og tilhørende beregninger hensyntar administrativ renterisiko, som er effekten av at det i praksis vil gå noe tid fra en renteendring inntreffer i markedet til vilkårene på innskudd og utlån med flytende rente er justert.

I all hovedsak er bankens utlån til kunder flytende utlån med p.t.-betingelser. Gjennomslagsgraden i Norge har historisk vært høy, og utlånene anses derfor å ha høy sannsynlighet for reprising. Fastrentelån utgjør en svært

begrenset del av utlånsmassen, og eventuelle kostnader relatert til overkurs ved førtidig innbetaling belastes kunde.

Bankens innskuddsmasse er i all hovedsak p.t.- og NIBOR-innskudd og defineres derfor som stabile ved at det har lav sannsynlighet for uttak ved endringer i styringsrenten. Som følge av høyt gjennomslag ved endringer i styringsrenten vurderes alle innskuddene å ha høy sannsynlighet for reprising som følge av endringer i styringsrenten. Gjennomsnittlig og lengste rentejusteringstid som per årsskiftet legges til grunn for innskudd uten forfall er henholdsvis 6,6 og 9 uker.

I henhold til EBAs retningslinjer for styring av renterisiko i bankboken, beregnes effekt på resultatet som følge av en øyeblikkelig parallellforskyvning oppover og nedover i rentekurvene på 200 basispunkter, med en tidshorisont på 12 måneder. Beregningen forutsetter statisk balanse, rullering av renteavtaler og varslingsfrister. Effekten på markedsverdien av de rentesensitive instrumentene er beregnet i henhold til de seks foreskrevne sjokkscenariene. Informasjon om effekter på resultatet og markedsverdiene av de rentesensitive instrumentene av foreskrevne sjokkscenariene i henhold til EBAs retningslinjer for styring av renterisiko i bankboken fremkommer av skjemaet 20.2 i vedlegget med standardiserte skjemaer

For å minimere renterisiko benyttes rentebytteavtaler. Sikringsforretninger gjennomføres med anerkjente norske og utenlandske banker for å redusere egen risiko. Derivatforretninger er knyttet til ordinær bankvirksomhet og gjennomføres for å redusere risiko knyttet til bankens innlån i finansmarkedene, og for å avdekke og redusere risiko relatert til kunderettede aktiviteter. Renterisikoen begrenses også gjennom rammer for maksimal vektet løpetid og durasjon i verdipapirporteføljen.

7.1.1.2 Valutarisiko

Valutarisiko oppstår ved forskjeller mellom eiendeler og forpliktelser i den enkelte valuta. Valutarisiko måles ut fra samlet nettoposisjon i valuta og nettoposisjon i ulike valutasorter.

Formålet med bankens valutavirksomhet er å ivareta kunders behov for valutahandel, finansiering i utenlandsk valuta og internasjonal betalingsformidling, samt sikre de valutaposisjoner som oppstår innenfor finansiering/likviditet og forvaltning av verdipapirer.

Aktiviteter knyttet til omsetning av valuta skal til enhver tid skje innenfor vedtatte retningslinjer, rammer og fullmakter. Rammene definerer kvantitative mål for maksimal valutaeksponering, målt i kroner. Det er utarbeidet rammer for nettoposisjoner i hver enkelt valuta, samt samlet absolutt sum av nettoposisjoner per valuta. Valutarisikoen kvantifiseres og overvåkes kontinuerlig.

7.1.1.3 Eiendomsrisiko

Eiendomsrisiko er markedsrisiko knyttet til eksponering i fast eiendom. Dette inkluderer eierposisjoner og andeler i næringseiendom, eiendomsselskaper, eiendomsfond samt direkte eie av eiendommer, herunder egne bankbygg og

eiendom til egen eller ansattes bruk.

Bankens investeringer består i all hovedsak av egne bygg, samt enkelte ferieeiendommer. Utover dette har banken strategiske eierinteresser i Oslo Kongressenter Folkets Hus BA, som regnskapsmessig er bokført som aksjer. I pilar 2-vurderingen inngår disse derimot som eiendomsrisiko og beregninger viser at det totalt sett er store merverdier i bankens eiendommer utover hva som fremkommer i bankens regnskap.

7.1.1.4 Egenkapitalrisiko

Egenkapitalrisiko oppstår ved at banken eier aksjer, egenkapitalbevis eller andre egenkapitalinstrumenter som får verdien bestemt av markedsutviklingen.

Banken har i henhold til styringsdokument for markedsrisiko egne rammer for investeringer i strategiske- og finansielle aksjeposisjoner. Med strategiske aksjeposisjoner menes plasseringer for å bidra til vekst og utvikling i bankens markedsområde og strategiske eierandeler i forhold til bankvirksomheten. Finansielle aksjeposisjoner er kortsiktige eller langsiktige plasseringer med det mål å gi best mulig avkastning.

I måling av eksponering mot markedsrisikoramme brukes markedsverdien av investeringene. Aksjer i datterselskaper, samt investeringer i tilknyttede selskaper (TS) eller felleskontrollerte virksomheter (FKV) holdes utenfor da disse i all hovedsak konsolideres helt eller forholds- messig i kapitaldekningskonsernet. Ikke-konsoliderte TS/ FKV inngår i vurderingen av eierrisiko etter pilar 2.

7.1.1.5 Spreadrisiko

Spreadrisiko er risiko for tap ved en endring i påslaget mot referanserenten på bankens plasseringer. Påslaget mot referanseindeksen består av både kredittrisiko og likviditetsrisiko og inngår i den totale markedsrisikovurdering.

7.1.2 Organisering, roller og ansvar

For å sikre tilfredsstillende arbeidsdeling mellom de avdelinger og personer som tar posisjoner på konsernets vegne og de avdelinger og personer som har ansvar for oppgjør, kontroll og rapportering har konsernet definert ulike roller og ansvarsområder.

7.1.2.1 Styring av markedsrisiko

Styrets vedtatte styringsdokument for markedsrisiko gir konsernsjef føringer, rammer og fullmakter for styringen av markedsrisikoen. Konsernsjef delegerer disse videre ut ifra ansvarsområde. Markedsrisiko som oppstår i datterselskaper håndteres av morbanken.

7.1.2.2 Ansvar for markedsrisiko

Konsernsjef har det overordnede ansvaret for strategiske aksjeinvesteringer og eiendomsinvesteringer. Økonomi- og finansdirektør (CFO) har det overordnede ansvaret for konsernets rente-, valuta-, og spreadrisiko, samt finansielle investeringer i aksjer og handel med klimavoter. Det operasjonelle ansvaret for markedsrisiko er delegert slik at finanssjef har ansvaret for konsernets rente- og spreadrisiko, mens meglersjef valuta/renter har ansvaret for vkonsernets valutarisiko.

Før grunnleggende nye instrumenter tas i bruk skal finansavdelingen utarbeide en risikoanalyse med tilhørende risikoreduserende tiltak i henhold til rutine for vurdering av nye finansielle instrumenter. Risikoanalysen skal være godkjent av økonomi- og finansdirektør.

7.1.2.3 Ansvar for oppgjør, datakvalitet, beregninger og rammekontroll

Leder driftsstøtte finans har ansvaret for oppgjør og kontroll på transaksjonsnivå, datakvalitet, oppfølging av motpartseksponering (collateral management), samt produksjon og kontroll av interne og eksterne rapporter. Leder Kapital- og eierstyring har ansvaret for prising av verdipapirporteføljene for bruk i markedsrisikoberegningen og beregning av renterisiko. Risk Manager markeds- og likviditetsrisiko har ansvaret for beregning av aksjerisiko, spreadrisiko, valutarisiko og eiendomsrisiko og rammekontroll.

Compliancefunksjonen har ansvar for å vurdere, teste og kontrollere etterlevelse av relevant regelverk på området, samt rapportere resultatene av dette til ledelsen og styret.

7.1.2.4 Rapportering av markedsrisiko

For å sikre uavhengig kontroll har avdeling for risikostyring ansvaret for følgende rapportering.

- Månedlig rapportering av konsernets eksponering ift. utvalgte måltall og rammer til ledergruppen.
- Kvartalsvis rapportering av konsernets eksponering ift. fastsatte måltall og rammer til styret og ledergruppen med utfyllende kommentarer.

Leder i avdeling for kapital- og eierstyring skal løpende sørge for rapportering til CFO ved vesentlige realiserte eller urealiserte tap i verdipapirporteføljen.

Risikostyring utfører også 2. linjekontroller innenfor området, hvor kontrollene er organisert og dokumentert gjennom en kontrollplan og resultatene rapporteres til styret.

Det gjennomføres gap-analyse i henhold til Finanstilsynets moduler for egenevaluering av styring og kontroll. Gap-analysen gir nyttig informasjon om styring og kontroll er i tråd med eksternt regelverk og forventninger.

7.2 Porteføljeinformasjon

Som nevnt har bankens per utgangen av året ingen handelsportefølje og det beregnes således ikke markedsrisiko under pilar 1. Kapitalkrav for bankens renteportefølje, eiendommer og egenkapitalposisjoner inngår i stedet som kredittrisiko i regulatorisk sammenheng. I vedlegget med standardiserte skjema er det derfor ingen relevante kvantitative skjema for offentliggjøring av konsernets markedsrisiko isolert sett, men tabellene nedenfor gir beskrivelser av porteføljer som er utsatt for endringer i observerbare markedsvariabler.

Kredittrisiko tilknyttet bankens renteportefølje fremkommer av tabellen nedenfor. Investeringer som inngår i kapitaldekningskonsernet er holdt utenfor denne oversikten.

Tabell 7.1: Kredittrisiko i renteporteføljen

Obligasjoner og sertifikater	Bokført verdi	Beregningsgrunnlag	Kapitalkrav 8.0 %
Stater og sentralbanker	2 840	84	7
Lokale og regionale myndigheter	4 777	813	65
Multilaterale utviklingsbanker	3 059	-	-
Institusjoner	2 783	27	2
Foretak	302	234	19
OMF	11 788	1 179	94
Sum	25 550	2 336	187

Tabellen til høyre viser renteporteføljen ved utgangen av året fordelt på ratingklasser. Investeringer som inngår i kapitaldekningskonsernet er holdt utenfor denne oversikten.

Tabell 7.2: Obligasjoner og sertifikater

Rating	Bokført verdi
AAA	19 044
AA	2 036
A	190
BBB	93
BB	-
B eller lavere	-
Ikke ratede norske kommuner	3 695
Øvrige ikke ratede papirer	491
Sum obligasjoner og sertifikater	25 550

Bankens posisjoner i egenkapitalposisjoner kan deles inn i tre kategorier. Oversikt over bokført verdi og beløp

fradratt i ren kjernekapital per utgangen av året er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 7.3: Oversikt over bokført verdi, virkelig verdi og beløp fradratt i ren kjernekapital

Type investering	Bokført verdi	Beløp fradratt i ren kjernekapital
Finansielle investeringer til virkelig verdi over resultat	178	-
Strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat	583	51
Tilknyttede selskap og felleskontrollert virksomhet	6 004	251
Sum	6 765	302

Banken har per årsskiftet investeringer i vesentlige egenkapitalposisjoner i finansforetak som, iht. gjeldende regler, kommer til fradrag i bankkonsernets rene kjernekapital med 302,5 millioner kroner. Samlede realiserte gevinster eller tap som følge av salg og likvidasjon i perioden og samlede realiserte og urealiserte gevinster og tap i henhold til verddivurderinger utgjør henholdsvis 8 og 32,6 millioner kroner per årsskiftet.

Bankens egenkapitalposisjoner består i all hovedsak av investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter, samt andre strategiske investeringer. Bankens investeringer i SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Kredittkort AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS og BN Bank ASA er konsolidert forholdsmessig i kapitaldekningskonsernet. En detaljert oversikt over bankens investeringer fordelt etter formål per utgangen av året er gjengitt i tabellen nedenfor.

Tabell 7.4: Investeringer fordelt etter formål

Formål	Investeringer	Bokført verdi
Finansielle investeringer til virkelig verdi over resultat	VISA Inc. (class C)	150
	NorgesInvestor Proto AS	28
	Øvrige finansielle investeringer	-
Sum		178
Strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat	Totens Sparebank	331
	SpareBank 1 Markets AS	74
	Eksportfinans ASA	69
	Oslo Kongressenter Folkets Hus AS	57
	VN Norge AS	16
	Visa Inc. (Series C Preferred Stock)	13
	Komm-In AS	8
	Øvrige strategiske investeringer	15
Sum		583

>> fortsettelse tabell 7.4:

Tilknyttede selskap og felleskontrollert virksomhet		
SpareBank 1 Boligkreditt AS		2 672
SpareBank 1 Gruppen AS		1 617
BN Bank ASA		542
SpareBank 1 Næringskreditt AS		321
SpareBank 1 Kreditt AS		301
SpareBank 1 Betaling AS		227
SpareBank 1 Utvikling DA		129
Mobilitet AS		75
SpareBank 1 Forvaltning AS		52
SpareBank 1 Bank og Regnskap AS		42
SpareBank 1 Kundepleie AS		23
Øvrige tilknyttede selskap og felleskontrollert virksomhet		2
Sum		6 004
Sum total		6 765

Tabellen til høyre gir en oversikt over bokført verdi fordelt på type aksjeinvestering per utgangen av året. Tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter er i denne oversikten definert som øvrige, mens rentefond behandles som spreadrisiko.

Tabell 7.5: Oversikt over type aksjer

Type	Bokført verdi
Unotert	281
Omsatt på børs	480
Øvrige	6 004
Sum	6 765

Renterisikoen for alle renteposisjoner kan uttrykkes ved å se på endringen i verdien på renteinstrumentene ved en parallell renteendring på ett prosentpoeng. Tabellen nedenfor viser effekten av nevnte renteendring fordelt på eiendeler og gjeld, løpetider og valuta ved utløpet av året.

Gjennomsnittlig renterisiko over hele året var 14,7 millioner kroner. Det er i disse beregningene tatt hensyn til administrativ renterisiko. Det at renterisikoen er positiv betyr konsernet tjener på en renteøkning.

Tabell 7.6: Renterisiko*

Renterisiko, 1 prosentpoeng endring	2022	Rentekurverisikoen, 1 prosentpoeng endring	2022
Sertifikater og obligasjoner	-282	0-1 mnd	4
Fastrenteutlån til kunder	-136	1-3 mnd	1
Fastrenteinnskudd fra kunder	15	3-6 mnd	2
Innlån fra banker og kredittinstitusjoner	3	6-12 mnd	9
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	833	1-3 år	-8
Annet	-17	3-5 år	4
Derivater	-399	5-10 år	8
Administrativ renterisiko	4	Over 10 år	0
Total renterisiko, etter skatt	21	Total renterisiko, etter skatt	21

Valuta, 1 prosentpoeng endring	2022
NOK	18
EUR	3
Andre	0
Total renterisiko, etter skatt	21

Tabellen til høyre gir en oversikt over bankens netto valutaeksponering per utgangen av året. Valutarisikoen kvantifiseres og overvåkes kontinuerlig. Banken har både gjennom året og ved årets slutt en begrenset valutarisiko.

Tabell 7.7: Valutaeksponering

Valuta	Netto eksponering
GBP	0
USD	0
HKD	0
JPY	-1
PLN	0
SEK	-1
EUR	20
CHF	0
Andre	1
Sum	19

8 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko omhandler risikoen for tap som følge av:

- Mennesker: brudd på rutiner/retningslinjer, manglende kompetanse, uklar policy, strategi eller rutiner, interne misligheter.

8.1 Styring og kontroll

Styring og kontroll med konsernets operasjonelle risiko er basert på styrevedtatt styringsdokument for operasjonell risiko. Dokumentet fastsetter styrets risikoprofil for operasjonell risiko. Den overordnede målsettingen er at konsernet skal ha effektiv styring og overvåking av operasjonell risiko, slik at ingen hendelser skal kunne skade soliditet og resultat i vesentlig grad.

Gjennom kvantifiserte rammer for eksponering innen ulike kategorier operasjonell risiko sikrer konsernet løpende styring og oppfølging av risikobildet. Den praktiske styringen av operasjonell risiko baserer seg på hovedaktivitetene som fremkommer nedenfor.

8.1.1 1. linjens nøkkelkontroller

Det er etablert nøkkelkontroller som i stor grad sørger for at 1. linjens mest vesentlige kontrollhandlinger blir dokumentert i bankens GRC-system (Governance, Risk and Compliance). Kontrollene som defineres som nøkkelkontroller, er kontroller som det ut ifra et risikoperspektiv er viktigst at banken følger opp. Rutinen knyttet til nøkkelkontroller er rettet mot ledere og medarbeidere som er gitt et særlig ansvar for å legge til rette for, samt ivareta det praktiske arbeidet med internkontrollen.

8.1.2 Lederbekreftelsen

Alle ledere av forretnings- og støttefunksjoner har ansvar for den daglige risikostyringen, samt for å sikre at det foreligger en god internkontroll innenfor sitt ansvarsområde. Alle ledere skal rapportere status og utvikling i årlig lederbekreftelse, samt vurdere risikokultur som et element i analyser og kartlegginger for sine områder. Lederbekreftelsen skal gi konsernsjef og styret informasjon om risikostyringen er forsvarlig ivaretatt, herunder at rutiner, retningslinjer og lover/regler følges. Lederbekreftelsen er en viktig del av det systematiske arbeid med kvalitet. Arbeidet med lederbekreftelsen koordineres av avdeling for risikostyring.

8.1.3 2. linjens kontroller

Konsernets 2. linjefunksjon skal sørge for at det er foreliggende en kontrollplan. Det er definert et sett med kontroller ut ifra en risikobasert tilnærming, og kontrollplanen revideres årlig. Kontrollene kan bestå av kartlegging og vurdering av rutiner og systemer, stikkprøver, dataanalyser og generell løpende overvåking. Der det er relevant utarbeides en rapport knyttet til kontrollene som distribueres til ulike risikoeiere. Denne inneholder resultatet av kontrollen og en vurdering av kvalitet basert på resultatet av kontrollen. Eventuelle forbedringstiltak registreres i GRC-systemet for oppfølging. Status på fremdrift i kontrollplan rapporteres til risikoutvalget og styret i kvartalsvis

- Systemer: svikt i IKT og andre systemer.
- Eksterne årsaker: kriminalitet, naturkatastrofer og andre eksterne årsaker.

risikorapport.

8.1.4 Tap og hendelser

Konsernet har systemer og rutiner for registrering av uønskede hendelser. Gjennom registreringen legges det til rette for at organisasjonen lærer av hendelsene og iverksetter nødvendige tiltak for å redusere sannsynligheten for at tilsvarende hendelser oppstår igjen.

Med uønskede hendelser menes hendelser som oppstår på bakgrunn av:

- Menneskelig svikt.
- Svakheter i rutiner eller systemer.
- Kriminalitet.
- Driftshendelser.

- og hvor konsekvensene medfører eller kunne medført:

- Økonomisk tap.
- Brudd på lovkrav.
- Skader / negative konsekvenser for medarbeidere.
- Omdømmetap.

Operasjonelle tap og hendelser skal registreres i GRC-systemet og følges opp i henhold til egne retningslinjer.

8.1.5 Kundeklager

Konsernet har en sentralisert klageordning som søker å ivareta banken, bankens kunder og andre medkontrahtenter. Ordningen tilfredsstiller Finanstilsynets retningslinjer for klagebehandling. Formålet med ordningen er å sikre at alle klager får en tilfredsstillende behandling i tråd med bankens prinsipper for klagebehandling og samtidig bidra til tilstrekkelig forbrukerbeskyttelse i tråd med Finanstilsynets retningslinjer. Ordningen skal også sikre at banken får bedre oversikt over den operasjonelle risikoen, og således kunne analysere klagen for å avdekke om disse skyldes systematiske feil. Omfanget av klagesaker og utfall av disse, rapporteres kvartalsvis til styret. I tillegg rapporteres klagesaker årlig til Finanstilsynet.

8.1.6 Kontinuerlig forbedring

Avdeling for risikostyring registrerer og følger opp forbedringsforslag basert på rapporter fra internrevisjon og tiltak basert på anbefalinger fra Finanstilsynet eller andre uavhengige kontrollorganer gjennom GRC-systemet. I tillegg er det på samme måte oppfølging av tiltak/anbefalinger som er avdekket gjennom interne kvalitetsgjennomganger fra compliancekontroller, risikovurderinger, lederbekreftelser med flere. Avdeling for risikostyring rapporterer status på tiltak til konsernledelsen, risikoutvalget og styret to ganger i løpet av året.

8.1.7 Risikoanalyser

Risikostyring har ansvaret for å påse at konsernet har tilstrekkelige metoder og rutiner for å foreta risikovurderinger. I konsernets risikostrategi og -policy er det fastsatt at risikovurdering skal gjennomføres minimum en gang pr. år eller oftere når særlige forhold tilsier det. Slike særlige grunner kan være nye strategiske muligheter, endrede samfunnsforhold, endrede rammebetingelser og/eller vesentlige endringer i forretningsmodell, produkter, systemer og prosesser. Et førende prinsipp er at risikovurderinger initieres av bankens 1. linje.

8.1.8 Finanstilsynets risikomoduler

Det gjennomføres gap-analyser i henhold til Finanstilsynets moduler for egenevaluering av styring og kontroll, samt Cobit rammeverket for vurdering av IKT-virksomheten. Gap-analysene gir nyttig informasjon om styring og kontroll er i tråd med eksternt regelverk og forventninger.

8.1.9 Nye og endrede produkter, løsninger og prosesser

For nye eller vesentlige endrede produkter, løsninger eller prosesser gjennomføres det en effektiv og solid kvalitetssikring før implementering. Dette gjøres for å unngå ubevisst eller uønsket introduksjon av operasjonell risiko. Kvalitetssikringen inkluderer en risikovurdering hvor sentrale ressurser deltar. Det foreligger en egen policy for nye eller endrede produkter og løsninger. Policyen gir føringer for hvilke prosjekter og leveranser som må gjennomføres scoring og risikovurdering, og på hvilket nivå i organisasjonen beslutning for implementering skal tas. Produktet eller løsningens vesentlighet og kritikalitet avgjør beslutningsnivå. Policyen suppleres av egne rutiner og et eget prosjektstyringsverktøy som sikrer etterlevelse og oppfølging av policy og prosess.

8.2 Minimumskrav til ansvarlig kapital

Konsernet benytter sjablongmetoden for beregning av krav til ansvarlig kapital som skal dekke operasjonell risiko. Informasjon om konsernets krav til ansvarlig kapital for operasjonell risiko fremkommer av skjemaet 16.2 i vedlegget med standardiserte skjemaer.

9 ESG-risiko

Konsernet påvirkes av ESG-faktorer direkte gjennom egen virksomhet og indirekte primært gjennom utlånsporteføljen. ESG-faktorer med direkte påvirkning håndteres som operasjonell risiko, compliancerisiko, forretningskikkrisiko og likviditetsrisiko, og er integrert i metodikk og vurderinger innenfor disse risikokategoriene.

ESG-risiko defineres som risikoen for tap som følge av at konsernets eksponeringer mot motparter påvirkes negativt av ESG-faktorer. ESG-risiko er en risikodriver for kredittrisiko inkludert konsentrasjonsrisiko, motpartsrisiko og markedsrisiko og kan deles i;

a) Miljørisiko (E) er risikoen for tap som følge av at konser-

nets eksponering mot motparter påvirkes negativt av miljøfaktorer, herunder klimaendringer/endringer i natur, og endringer i regelverk og forbruksvaner som følge av overgangen til et nullutslippssamfunn.

b) Sosial risiko (S) er risikoen for tap som følge av at konsernets eksponering mot motparter påvirkes negativt av sosiale faktorer som samfunnsforhold, arbeidstakerrettigheter, menneskerettigheter, fattigdom o.a.

c) Styringsrisiko (G) er risikoen for tap som følge av at konsernets eksponering mot motparter påvirkes negativt av dårlig styring og kontroll hos motparten.

9.1 Strategisk målbilde og styringsprosesser

I bankens strategi er bærekraftig utvikling ett av fire hovedmål. Banken vurderer at den viktigste klimarisikoen er knyttet til overgangsrisiko. Et strategisk satsningsområde er derfor å være en pådriver for bærekraftig omstilling. Det henvises til årsrapportens kapittel «Slik jobber vi med bærekraft» for mer informasjon, og til bankens hjemmeside for oversikt over sentrale retningslinjer innenfor bærekraftområdet.

Banken arbeider med tilrettelegging for og implementering av sentrale regelverk innenfor ESG-området, og har satt mål om reduksjon i utslipp både i egen forretningsdrift og i utlånsporteføljen. I denne sammenheng er bedring av energieffektiviteten i finansierte bygg i privatmarked og bedriftsmarked viktige satsningsområder. Det henvises til konsernets årsrapport for mer informasjon.

I samarbeide med de andre bankene i SpareBank 1-alliansen er verktøyet for gjennomføring av bærekraftvurderinger knyttet til kunder innenfor bedriftsmarked videreutviklet. Gjennom verktøyet gjøres vurderinger av kunders håndtering av klima- og miljørisiko, sosial risiko og styringsrisiko. Resultatet av vurderingen benyttes i kredittvurderingen av den enkelte lånesak, men vil også kunne gi verdifulle data til rapportering, stresstester og fremtidig modellutvikling.

I avsnittene under beskrives de viktigste ESG-risikoer banken har identifisert.

9.2 Roller og ansvar

Styret har vedtatt risikobaserte styringsdokumenter for de mest sentrale risikokategorier og ESG-risiko er integrert i disse med relevante føringer, måltall og rammer. Status og utvikling på sentrale områder rapporteres til ledelsen og styret i kvartalsvis risikorapport.

Banken har etablert et bærekraftsråd hvor sentrale ressurser fra ulike forretnings-, støtte- og stabsområder deltar.

9.1.1 Personmarked (PM)

Banken har identifisert overgangsrisiko knyttet til boliglånsporteføljen og legger til rette for at bankens lånekunder øker energieffektiviteten i sine boliger. Det er etablert egne målsettinger og tiltak for å nå målsetningene.

Banken har p.t. vurdert fysisk klimarisiko i boliglånsmassen som lav både på kort, mellomlang og lang sikt.

9.1.2 Bedriftsmarked (BM)

Innenfor bedriftsmarked er de største utlånsbransjene landbruk og næringseiendom vurdert å ha noe overgangsrisiko. På samme måte som innenfor privatmarked er det fastsatt mål og relevante tiltak for å nå disse.

9.1.3 Finansavdelingen

Bankens likviditetsportefølje inneholder lav klima- og miljørisiko da det i stor grad investeres i norske kommune- og statsobligasjoner. Banken søker å øke sin andel av ESG-investeringer i porteføljen og har satt mål på dette området. Konsernet utsteder grønne obligasjoner og har utviklet et eget rammeverk på dette området. For mer informasjon om det grønne obligasjonsrammeverket vises til bankens hjemmeside.

9.1.4 Kapitalmarked

Banken driver ikke egen fondsforvaltning og det henvises derfor til SpareBank 1-alliansens felles bærekraftskartlegging og merking av verdipapirfond.

Bærekraftsområdet har et helhetlig blikk på bærekraftsarbeidet og er et rådgivende organ til konsernledelsen. Rådet ledes av leder for bærekraft og har månedlige møter.

Avdeling for risikostyring har som for andre områder ansvaret for rammeverket for styring av og rapportering av ESG-risiko.

Vurdering av ESG-risiko i forbindelse med innvilgelse av lån og generell kundebehandling håndteres i forretningsdivisjonene, mens finansiering knyttet til den grønne obligasjonsrammeverket ivaretas av finansavdelingen.

Bankens prosess for håndtering av ESG-risiko er beskrevet i årsrapportens bærekraftsvedlegg «Håndtering av ESG-risiko».

10 Eierrisiko

Eierrisiko er risikoen for at konsernet blir påført et negativt resultat fra eierposter i strategisk eide selskaper, eller at konsernet må tilføre ny egenkapital i strategisk eide selskaper, enten dette skyldes kraftig vekst eller for å sikre

videre drift som følge av underskudd. Eierselskap defineres som selskaper hvor SpareBank 1 Østlandet har vesentlig eierandel eller innflytelse.

10.1 Eksponering

SpareBank 1 Østlandet er per utgangen av året eksponert for eierrisiko gjennom følgende eierposisjoner i tilknyttede selskaper (TS) og felleskontrollerte virksomheter (FKV):

- SpareBank 1 Boligkreditt AS (konsolidertes i kapitaldekningen).
- SpareBank 1 Næringskreditt AS (konsolidertes i kapitaldekningen).
- SpareBank 1 Kreditt AS (konsolidertes i kapitaldekningen).
- BN Bank ASA (konsolidertes i kapitaldekningen).
- SpareBank 1 Gruppen AS.

- SpareBank 1 Utvikling DA.
- SpareBank 1 Betaling AS.
- SpareBank 1 Bank og Regnskap AS.
- SpareBank 1 Gjeldsinformasjon AS.
- SpareBank 1 Forvaltning AS.
- SpareBank 1 Kundepleie AS.
- SpareBank 1 Mobilitet Holding AS (tilknyttet selskap i datterselskapet SpareBank 1 Østlandet AS).

Ikke-konsoliderte TS/FKV inngår i vurderingen av eierrisiko etter pilar 2.

10.2 Styring og kontroll

SpareBank 1-bankene driver alliansesamarbeidet gjennom det felles eide holdingselskapet SpareBank 1 Gruppen AS. SpareBank 1 Gruppen eies av SpareBank 1 Østlandet, SpareBank 1 SR-Bank, SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SMN, Samarbeidende Sparebanker AS, samt Landsorganisasjonen/ fagforbund tilknyttet LO. SpareBank 1 Kreditt AS og SpareBank 1 Betaling AS eies av alle bankene i SpareBank 1-alliansen. SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS eies av alle bankene i SpareBank 1-alliansen utenom SpareBank 1 SR-Bank.

I styret i SpareBank 1 Gruppen møter administrerende direktører fra eierbankene SpareBank 1 Østlandet, SpareBank 1 SR-Bank, SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SMN, samt styreleder i Samarbeidende Sparebanker AS og representanter fra LO som eiere av selskapet. Økonomi- og finansdirektør i SpareBank 1 Østlandet møter i styrene i SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS og BN Bank ASA. Tilsvarende er SpareBank 1 Østlandet representert i styret i SpareBank 1 Kreditt AS og SpareBank 1 Betaling AS.

11 Compliancerisiko

Compliancerisiko er risikoen for at konsernet pådrar seg sanksjoner, bøter, andre strafferettslige sanksjoner, omdømmetap eller økonomisk tap som følge av

manglende etterlevelse av lover, forskrifter, myndighetsfastsatte retningslinjer og offentlige pålegg.

11.1 Styring og kontroll

Styring og kontroll med konsernets compliancerisiko er basert på styrevedtatte retningslinjer for compliancerisiko. Disse fastlegger styrets risikotoleranse for compliance-risiko. Konsernet har en lav toleranse for compliancerisiko, og det er nulltoleranse for bevisste brudd på regelverk. Ingen compliancehendelser skal kunne skade konsernets soliditet, resultat eller omdømme i vesentlig grad. Konsernet forretningsdrift skal innrettes på en måte som hindrer bøter og sanksjoner. Denne overordnede risikotoleransen er konkretisert og operasjonalisert gjennom kvantifiserbare parametere på ulike delområder.

Policyen regulerer dessuten ansvarsforhold, herunder føringer for alle medarbeideres ansvar for regelverksetterlevelse. Konsernets ledelse er ansvarlig for implementering og etterlevelse av lover og forskrifter, mens den enkelte medarbeider er ansvarlig for den daglige, løpende etterlevelse.

Konsernet har en egen compliancefunksjon som er organisert uavhengig av den operative forretningsdriften.

Konsernets compliancefunksjon har ansvar for å vurdere om konsernets retningslinjer, rutiner og systemer bidrar til å sikre etterlevelse av relevant regelverk, samt å kontrollere regelverksetterlevelse. Compliancefunksjonen skal dessuten overvåke regelverksutviklingen og foreta konsekvensvurderinger av kjente og varslede regulatoriske endringer. Konsernets compliancefunksjon arbeider etter en risikobasert årsplan. Dersom regulatorisk utvikling eller andre forhold tilsier det blir årsplanen justert løpende.

Policyen stiller krav til intern oppfølging og rapportering, herunder krav til prosesser for å sikre og følge opp regelverksetterlevelse. Hendelser og brudd på complianceområdet blir på samme måte som for operasjonell risiko registrert og fulgt opp via egen hendelsesdatabase.

Chief compliance officer rapporterer status på complianceområdet til styret kvartalsvis. Dette omfatter status i forhold til styrets risikotoleranse for compliancerisiko, vurderinger av compliancerisiko, resultater av compliancekontroller og informasjon om regulatorisk utvikling.

11.2 Regulatoriske endringer og compliancerisiko

Omfanget av regulatoriske endringer har vært betydelig også i 2022. Også i de kommende årene forventes det omfattende regelverksendringer med betydning for bankens rammevilkår. Konsernet har betydelig fokus på regelverks

utviklingen og compliancerisikoen. Oppfølging av bankens tilpasning til og implementering av nytt og endret regelverk inngår som en del av compliancefunksjonens årsplan.

12 Forretningsskikkrisiko

Forretningsskikkrisiko er risikoen for offentlige sanksjoner, straffereaksjoner, omdømmetap eller økonomisk tap som følge av at bankens forretningsmetoder eller de ansattes

jobbadferd i vesentlig grad skader kundenes interesser eller markedets integritet.

12.1 Styring og kontroll

Reguleringen av finansbransjen har over tid utviklet seg til i stadig større omfang også å omfatte regelverk for å beskytte kunder og forbrukere. Konsernets forretnings-skikkrisiko er derfor nært forbundet med konsernets compliancerisiko. Styret har vedtatt egne retningslinjer for forretningsskikkrisiko, for på den måten å tydeliggjøre hvor viktig dette temaet er for konsernet. Policyen fastlegger styrets risikotoleranse på området. Konsernet har en lav toleranse for forretningsskikkrisiko. Det innebærer at ingen enkelthendelser innenfor forretningsskikk skal kunne skade konsernets soliditet, resultat eller omdømme i vesentlig grad. Den overordnede risikotoleransen på området er konkretisert og operasjonalisert gjennom kvantifiserbare parametere for risikotoleranse på ulike delområder.

Policyen regulerer dessuten ansvarsforhold, krav til oppfølging og rapportering, samt hovedprinsippene for å sikre en god forretningsskikk. Det påligger alle ansatte å bidra til at kundenes behov og rettigheter ivaretas på en

tilfredsstillende måte, herunder gjennom en faglig god og redelig kundefølgning som sikrer at bankens kunder kan ta bevisste og velinformerte valg.

Sentrale virkemidler for øvrig for å sikre en god forretningsskikk omfatter blant annet etiske retningslinjer, interne informasjons- og opplæringstiltak, gjennomføring av risikoanalyser, en velfungerende ordning for håndtering av kundeklager – herunder årsaksanalyser og forbedringstiltak, samt en hensiktsmessig varslingskanal. Ved etablering eller endring av produkter og tjenester skal det gjennomføres nødvendig kvalitetssikring før lansering. Belønnings- og godtgjørelsesordninger skal utformes slik at ønsket adferd i forhold til forretningsskikk sikres og fremmes.

Chief compliance officer rapporterer status for forretningsskikkrisiko til styret kvartalsvis, som en integrert del av den kvartalsvise compliancerapporten. Dette omfatter blant annet status i forhold til styrets risikotoleranse for forretningsskikkrisiko.